

د ایمان د بنسټونو

تشریح

د عقیدې یوه برخه

تالیف: فضیلة الشیخ محمد صالح العثیمین رحمه الله

ترجمه: إسرار الحق عبد الحي

مراجعة: عبد الرحيم سلطان

Aghalibrary.com

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

إن الحمد لله نحمده، ونستعينه، ونستغفره، ونتوب إليه، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله؛ فلا مضلَّ له، ومن يضلِّ؛ فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ، وَعَلَى آلِهِ، وَأَصْحَابِهِ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ، وَسَلِّمَ تَسْلِيمًا أما بعد:

سريزه

بیشکه ټول د الوهیت صفتونه الله لره دی د هغه ثنا وایو او د هغه څخه مرسته او له هغه څخه بښنه غواړو او هغه ته توبه اوباسو او پنا نیسو دالله تعالی به ذات د خپلو نفسونو او دخپلو بدو عملونو د شرونو څخه څوک چې الله په سمه لار روان کړي د هغه دپاره بې لاری کونکې نه شته او څوک چې الله بی لاری کړي د هغه دپاره په سمه لاره روانونکې نه شته، گواهی کوم ددې خبرې چې نه شته لائق د عبادت مگر یو الله دې او شریک نه لری او گواهی کوم په دی خبره چې

یقینا محمد صلی الله علیه وسلم دالله بنده او د هغه رسول دی.

ددي نه پس یقینا دتوحید زده کړه په ټولو زده کړو کې ډیر شرف لري اوپه ټولو علوموکې ددی مرتبه ډیره دقدر وړده اوپه ټولو زده کړو کې دوجوب په اعتبار ډیر کلک واجب دی دمقصد په لحاظ سره، ځکه چې دا دالله تعالی دذات پیژندنه ده اودهغه دنومونو او د صفتونو پیژندنه ده اوپه بنده گانو باندې دهغه دحقوقو پیژندنه ده او چې کومه ليارالله تعالی ته ورغلي دهغې کونجې ده او د ټولو شریعتونو بنسټ دی.

همدا وجه ده چې ټولو پیغمبرانو دی ته بلنه ورکړیده. الله تعالی فرمایلی:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ (سورة الأنبياء 25)

(مونږ نه دی لیرلی پخوا ستا څخه هیڅ یوپیغمبر مگر مونږ هغه ته وحې کړی ددی خبری چې نشته لایق دبنده گی مگرزه یم نوزماعبادت وکړئ).

او الله تعالى پخپله پخپل یوایي گواهي کړیده او مایکو او د علم خاوندانو ورباندې هم گواهي کړیده، الله تعالى فرمایلی:

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا
بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ (سورة آل عمران
18)

(گواهي کړې الله تعالى يقينا دا الله چې دی نشته لایق د عبادت مگر دا الله دی او مایکو او د علم خاوندانو هم دا گواهي کړیده پداسی حال کې چې دغه گواهي په انصاف ولاړه ده نشته لایق د عبادت مگر دا الله دی زوروردی حکمتونو والا دی).

هر کله چې د توحید دا شان دی نو په هر مسلمان لازم ده چې د توحید لحاظ وساتي په زده کړه کې، او په بل ته ښودلو کې، او په فکر کولو کې، او په عقیده لرلو کې ددی دپاره چې دخپل دین تعمیر په روغ بنسټ باندې او په اطمینان، او په پوره غاړه ایښودلو باندې کېږدي چې دهغې په میوو او نتیجو باندې نیکمرغه شي.

اسلامي دين:

اسلامي دين هغه دين دی په کوم چې الله تعالیٰ محمد-صلی الله علیه وسلم-رالیږلی او په ده سره یې د دینونو سلسله ختمه کړې او پوره کړېده د بنده گانو دپاره، او په ده سره یې په خپلو بنده گانو خپل نعمت پوره کړی او غوره کړی یې دی د دوي دپاره دين نو دهیچاڅخه الله تعالیٰ دين نه قبلوي مگر چې قبلوی یې هغه اسلام دی. الله تعالیٰ فرمایلی:

(مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ
وَوَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا) [سورة
الأحزاب: 40]

(نه دی محمد-صلی الله علیه وسلم- په تاسو کې پلار دیوسړی لیکن دالله رسول دی او نبوت ته یې دپای ټکی ایښی)

او الله تعالیٰ فرمایلی:

(الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي
وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا) [سورة المائدة: 3].

(نن ورځ می پوره کړ ستاسی دپاره دین ستاسی اوپوره می کړ په تاسو نعمت خپل اوغوره می کړستاسو دپاره اسلام دین).

اوالله تعالی فرمایلی: (إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ) [سورة آل عمران: 19].

(بیشکه دالله تعالی په نيزمنلی شوی دین هغه اسلام دی).

اوالله تعالی فرمایلی:

(وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ) [سورة آل عمران (85)].

(هغه څوک چې داسلام څخه په غیر بل دین لټوي هرگز به ورڅخه قبول نه شی او په اخرت کې به دتاوانیانوڅخه وي).

بیشکه الله تعالی په ټولوخلکوفرض کړیده چې الله تعالی ته دی تدین په دین اسلام سره وکړي.

الله تعالی خپل رسول ته خطاب کړیدی:

(قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ) [سورة الأعراف: 158].

(ووايه ای پیغمبره ای خلکو تاسو ټولونه زه الله رسول رالیرلی یم، هغه الله چې خاص دهغه دپاره دی اختیار داسمانونو او وځمکې نشته لایق دعبادت مگردغه یوالله دی ژوندي کول کوي او مړه کول کوي پس ایمان راوړئ په الله اودهغه په پیغمبرچې نبی دی اوامی دی او پیغمبرهم یقین لری په الله اودهغه په خبر او ددی پیغمبرتابعداری وکړئ ددی دپاره چې په سمه ليار روان شی).

په صحیح مسلم کې د ابوهریره-رضی الله عنه-څخه روایت دی هغه د نبی-صلی الله علیه وسلم-څخه روایت کوی. بيشکه نبی-صلی الله علیه وسلم-فرمایلی:

(والذي نفس محمد بيده، لا يسمعُ بي أحدٌ من هذه الأمة: يهودي، ولا نصراني، ثم يموت، ولم يؤمن بالذي أرسلتُ به؛ إلا كان من أصحاب النار) رواه مسلم، كتاب

الإيمان، باب وجوب الإيمان برسالة نبينا محمد صلى الله عليه وسلم، رقم (384)

(قسم دی زماپه هغه ذات وی چې دمحمد-صلى الله عليه وسلم-نفس دهغه په لاس کې دی چې خبرنه شی زماپه رسالت یوکس ددی امت که هغه یهودی وی اوکه نصرانی اوبیامرگ راشی هغه ته په داسی حال کې چې ایمان یې نه وی راوړی په هغه دین چې زه ورباندی لیرلی شوی یم مگر دی به داوردخاوندانوڅخه وی).

په پیغمبرباندی ایمان:

باورکول په ټول هغه څه باندی چې دې نبي راوړې وي سره دمنلو او غاړې ایښودلو نه یواځې باورکول.

د دی وجه نه ابوطالب باورکوونکی نه شمیرلی کېږي په رسول-صلى الله عليه وسلم-باندې سره ددی چې رسول- صلى الله عليه وسلم- په کوم دین راتگ کړې وودهغي تصدیق یې هم کاوه اوگواهي یې کوله چې په ټولو دینونو کې بهتر دین دی. اسلامي دین کې ټول هغه مصلحتونه شته کوم چې په پخوانو دینونو کې وو،خوپه پخوانو دینونو د اسلام غوروالی دادی چې

اسلام د هروخت د هرځای او د هر امت دپاره مناسب دی.

الله تعالی خپل پیغمبر ته خطاب کړیدی:

(وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ) [سورة المائدة: 48]

[مونږتاته کتاب رالیرلی دی د حق دښکاره کولو دپاره په داسې حال کې چې داتصدیق کوی دهغه کتابونوچې مخکې ددی څخه وواوداساتونکی دی په هغی کتابونو]

ددی خبری معنی چې دا دین دهری زمانی سره او د هر ځای سره او د هر امت دپاره مناسب دی یعنی عمل کول په دین اسلام دامت د مصلحتونو سره هیڅکله ټکر نلری که په هر وخت کې وي اوکه په هر ځای کې وي بلکه عمل کول په دین اسلام دا بعینه دامت خیرخواهی ده، او دا معنی قطعاً نه ده چې دین اسلام به دوخت او یا دځای او یا د امت تابع وي، لکه ځیني خلک چې همداسې غواړي. دین اسلام حق دین دی او دا هغه دین دی چې الله تعالی زمه واري کړي دهغه چا د پاره چې په دی دین عمل وکړي څنگه چې

ورباندې عمل کول په کار دی ددی چې الله تعالیٰ به
یې مدد کوي او غلبه به ورکوي په نورو خلکو.

الله تعالیٰ فرمایلی:

(هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى
الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ) [سورة الصف: 9]

الله هغه ذات دی چې رالیرلی یې دی خپل پیغمبرپه
کتورعلم او حق دین باندې ددی دپاره چې پیاوړی کړي
دغه حق دین په ټولو باطلو دینونو اگر که دغه
کارمشرکان بدګڼي).

او الله تعالیٰ فرمایلی:

(وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ
بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ
بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ) [سورة النور: 55]

وعدده کړي الله تعالیٰ دمومنانو سره او د هغه خلکو
سره چې عملونه کوي دقران او سنت مطابق، قسم دی

خاماڅا به دوي ته خلافت ورکوي په ځمکه کې لکه
څنگه یې چې خلافت ورکړی وو مخکینو مومنانوته او
مضبوط کړی یې وو دوی ته

دین ددوی هغه دین چې الله تعالی ورته غوره کړی
وو، او قسم دی خاماڅابه ددوی یره په امن بدله کړي،

زماعبادت دی کوي او هیڅ شی دی زما سره شریک
برخی والا نه نیسي او هغه څوک چې کفر وکړي وروسته
له دی همدغه کامل نافرمان خلک دي).

اسلامي دین عقیده ده او احکام دي او پخپله عقیده
او احکاموکې پوره دی:

دالله په یووالی امرکوي او د شرک څخه ژغورنه کوي.

په رښتیا ویلو امر کوي او د درواغو ویلو څخه ژغورنه
کوي،

په انصاف¹ کولو امر کوي او د ظلم کولو څخه ژغورنه کوي.

په امانت امرکوي او د خیانت څخه ژغورنه کوي.

په وعده باندې د پوره والی امرکوي او د بې لوزۍ څخه ژغورنه کوي.

دمور او پلار سره احسان کولو باندې امرکوي او د هغوي د ازارولو څخه ژغورنه کوي.

په خپلوی پاللو امر کوي او د خپلوی نه پاللو څخه ژغورنه کوي. په ښه گاونډیتوب امر کوي او د بد گاونډیتوب څخه ژغورنه کوي.

¹ - العدل: دورته شيانويوالی ته اودناورته شيانوجداوالی ته عدل وايي، مطلق برابروالی ته عدل نه وايي، ځيني خلک وايي: اسلام د عدل دين دی مطلقادغه خبره کوي. دناورته شيانوبرابروالی ظلم دی، اسلام کې ظلم نشته.

عامه خبره داده چې چیري ښه اخلاق وي اسلام ورباندې امر کوي او چیري چې ښکته ناکاره اخلاق وي اسلام ور څخه ژغورنه کوي. اوپه هر نیک عمل امر کوي او دهر بد عمل څخه ژغورنه کوي.

الله تعالی فرمایلی:

(إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُم لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ) [سورة النحل: 90]

(بیشکه الله حکم کوي په انصاف کولوسره اوپه نیکۍ کولوسره او خپلوانوته په ورکړه حکم کوي او ژغورنه کوي دهری بی حیایي اودهری ناروا او ظلم څخه ښه نصیحت کوي الله تاسوته ددی دپاره چې ضروری خبره رایاده کړئ).

داسلام بنسټونه:

داسلام بنسټونه: هغه بنسټونه چې اسلام ورباندې جوړدی هغه پنځه دی ذکر شوی په هغه حدیث کې

چې د عمرزوی د نبی-صلی الله علیه وسلم-څخه روایت کړې بیشکه نبی-صلی الله علیه وسلم-فرمایلی دی:

(اسلام په پنځه شیانو جوړ دی، په دی خبره چې الله یوونگی او په یوبل روایت کې (علی خمس) په تذکیر سره راغلی،

شهادة أن لا إله إلا الله، وأنَّ محمدًا عبده ورسوله، وإقام الصلاة، وإيتاء الزكاة، وصيام رمضان، والحجّ) فقال رجل: الحج، وصيام رمضان، قال: (لا، صيام رمضان، والحج) ، هكذا سمعته من رسول الله صلى الله عليه وسلم

گواهي کول په دی خبره چې نشته لایق د عبادت مگریوالله دی او گواهي کول په دی چې بیشکه محمد-صلی الله علیه وسلم-دالله بنده دی او دهغه رسول دی، او درول دلمانځه، او ورکول دزکات، او روژه نیول درمضان دمیاشتی، او حج کول) یوسری وویل:

(الحج و صیام رمضان) د عمر زوی - رضی الله عنهما وفرمایلی نه: (صیام رمضان والحج) ما د رسول الله - صلی الله علیه وسلم - څخه داسی اوریدلی دي. متفق علیه

واللفظ لمسلم. هر چې گواهی په دی خبره چې نشته لایق د عبادت مگریوالله دی او بيشکه محمد - صلی الله علیه وسلم - د الله بنده او دهغه رسول دی. دا گواهی یوه مضبوطه عقیده ده چې تعبیر یې په ژبه باندی په کلمه د شهادت داسی شوی وي چې گویا کلک ومومي ده لره په دغه عقیده باندې یولیدونکی. او بيشکه گرځولی شوی دغه گواهی یو بنسټ سره د یو شمیر نورو هغه شیانو چې په کارده گواهی ورباندی وشي.

یا ددی وجه نه چې پیغمبر د الله د طرفه رسوونکی دی، گواهی کول د پیغمبر په هکله چې د الله بنده دی او دهغه رسول دی، د ددی گواهی دپاره: چې نشته لایق د عبادت مگریوالله دی دپوره کوونکو څخه ده.

او یا ددی وجه نه چې دغه دوه گواهیانی بنسټ دی د عملونو د صحت اود قبلولو دپاره، ځکه هیڅ عمل نه قبلیری اونه صحیح کیږي مگر چې اخلاص په کې دالله

دپاره وي او تابعداري په کې درسول-صلی الله علیه وسلم-وي دالله تعالی دپاره په اخلاص کولوسره د(لاله الله) د گواهي تثبیت کيږي او د رسول-صلی الله علیه وسلم-په تابعداري باندی د(ان محمداعبدہ ورسوله) د گواهي تثبیت کيږي.

ددغه لوي گواهي دفايدوڅخه يوه فايده داده چې زړه اونفس دمخلوق دغلامي څخه اودهغه خلکو دتابعداري څخه چې پيغمبران نه دی ازاديږي.

۱: هر چې ودرول د لمانځه دی:

دا بندگی کول دی الله تعالی د پاره په کولو ددی په داسی طریقہ باندی چی همیشه وی او پوره وی او پخپل وخت مستحبه کی وی او په هیئت شرعی باندی وی

۲: ددی بنسټ فایدی:

د سینی پراخی، د سترگو یخوالی، او د بی حیایي او ټولو بدو کارونو څخه ژغورنه ده.

۳. هر چې زکات ورکول دی:

دا بندگی کول دی د الله تعالی د پاره په خرچ کولو د هغه مالونو چې شریعت په کی یوه خاص حصه اندازه کړی او واجب کړیده.

د زکات د ورکولو فایده:

نفس د بخل څخه پاکوی، د اسلام اومسلمانانو حاجتونه له منځه وړی.

۴. هر چې روژه نیول درمضان دی:

دا بندگی کول دی د الله تعالی په ځان ساتلو سره د ټولو هغه شیانو څخه چې هغه روژه ماتونکی دی د رمضان دمیاشتي په ورځو کی

د روژې نیولو فایده:

نفس کش کول له هغه شیانو څخه چې ورسره مینه لری د پاره د ټولو د رضا د الله تعالی.

۵. هر چی حج د بیت الله دی:

دا بندگی کول دی د الله تعالی د پاره د هغه عزتمندی کوټی په نیت کولو د پاره د دریدلو په هغه ځایونو د حج چی الله تعالی ورته عزت ورکړی.

د حج کولو فایده:

په دی کی تهذیب د نفس دی په مالی او بدنی طاقت خرچه کولو سره د الله تعالی په تابعداری کی. ددی وجی نه حج د الله تعالی په لپاره کی د جهاد یوه نوعه ده.

دغه فایده چی مونږ یی یادونه وکړه ددی بنسټونو او هغه چی مونږ یی یادونه نه ده کړی ددی امت څخه پاک روخانه اسلامی امت جوړوی چی عاجزی به کوی الله تعالی ته لایقه عاجزی او د خلکو سره به د انصاف او ریښتینی چال چلند کوی. ځکه ددی څخه علاوه نور احکام د اسلام چی دی د هغی صلاحیت ددی بنسټونو صلاحیت سره تړاو لری، د امت د احوالو خرابوالی ددی د دینداری د خرابوالی په مقدار باندی وی.

که څوک غواړي چې دا خبره ځانته په ډاگه کړي دا وینا
د الله تعالی دې ولولئ

(وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ
مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ * أَفَأَمَّنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ
نَافِلُونَ * أَوْ أَمَّنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ
يَلْعَبُونَ * أَفَأَمَّنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ
الْخَاسِرُونَ) [سورة الأعراف: 96-99]

[که چیرته یقینا د کلو والا ایمان راپري او تقوی اختیار
کړي خا ماخا به مونږ راپرانیزو په دوی باندې برکتونه
داسمانونو او د ځمکې یعنی (وخت په وخت به فایده
مند بارانونه ورپېري او د ځمکې حاصلات به زیاتېږي.)
لیکن دوی نسبت د دروغو وکړ نو مونږ راوینول په
سبب د هغه کسب چې دوی همیشه کاوه، ایا په امن
کی دی د کلو والا چې راشی دوی ته عذاب زمونږ
د شپې په داسی حال کی چې دوی بیده وی او ایا په
امن کی دی کلو والا چې راشی دوی ته عذاب زمونږ
څانست وخت کی په

داسې حال کې چې دوي لوبې کوي ایا په امن کې دی
 دوي د الله تعالی دمکر څخه نه امن کې کیږي د الله
 تعالی د مکر څخه مگر هغه قوم تاوانی]

د مخکنو خلکو تاریخ دی وگوري، بی شکه په تاریخ
 کې عبرت دی د عقلمندو او بصیرت والو د پاره چې
 زړه ته یې پردې نه وی خړیدل شوی. الله تعالی مدد
 غوښتلی شوی دی.

د اسلامی عقیدې بنسټونه:

دین اسلام لکه مخکې تیرشو عقیده ده او شریعت دی
 او په تحقیق سره مونږ اشاره وکړه څه شی ته د بعض
 شریعتونو ددی او د هغې بنسټونه مو ذکر کړل هغه
 چې د اسلامی احکامو د پاره بنیادی بڼه لری.

هر چې اسلامی عقیده ده ددی بنسټونه په الله ایمان
 په ملایکو د الله تعالی، په کتابونو د الله تعالی، په
 رسولانو د الله تعالی، او په ورځ د اخرت باور کول او
 اندازه د خیر او شر د الله تعالی د طرفه باورول.

په تحقیق سره په دې بنسټونو قران دلیل دی او سنت د پیغمبر ورباندې دلیل دی. الله تعالی په خپل کتاب کی فرمایي:

(لَيْسَ الْبِرُّ أَنْ تُولُوْا وُجُوْهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَ) [سورة البقرة: 177]

(نه ده نیکی مخ اړول ستاسو طرف د مشرق ته یا طرف د مغرب ته لیکن پوره نیکی کونکی هغه خوک دی چی باور ولری په الله تعالی او په ورځ وروستی او په ملایکو او په کتابونو او په ټولو پیغمبرانو باندی)

او د قدر باره کی الله تعالی فرمایي:

(إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ * وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ) [سورة القمر: 49، 50]

(بی شکه مونږ هر شی په اندازه کړی او نه دی کار ځمونږ مگر یو د سترگو رپ دی.)

او په حدیث کې نبی صلی الله علیه وسلم فرمایلی په داسې حال کې چې جواب ورکونکی دی جبریل ته کله یې چې ایمان باره کې پوښتنه کړی:

(الإيمان: أَنْ تَوَمَّنَ بِاللَّهِ، وَمَلَائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرَسُولِهِ، وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ، وَتَوَمَّنَ بِالْقَدَرِ: خیره وشره)

(ایمان دا دی چې باور وکړی په الله او د هغه په ملایکو او د هغه په کتابونو او د هغه په پیغمبرانو او په ورځ د اخرت او باور وکړی په اندازه د خیر او شر)(مسلم)

په الله تعالی باور کول:

په دیکې په څلورو شیانو عقیده لرل ضروری ده:

لمړی:

د الله په شتوالی عقیده ساتل چې الله تعالی شته موجود دی. فطرت، عقل، شرعه، حس د اخلورشیان د الله په وجود دلیل دی.

د فطرت دلالت د الله په وجود:

د ټولو مخلوقاتو پیدایش په دې عقیده شوی چې الله شته بغير ددې څخه چې مخکې ورباندې سوچ وکړی یا ورته زده کړه وکړی او د فطرت ددې غوښتنې څخه نه اوړی مگر هغه څوک اوړی چې په زړه یې داسې شی راغلی چې دغه شي د فطرت د کټورې غوښتنې څخه اړولی دی. په دې خبره دلیل د نبی صلی الله علیه وسلم دا وینا ده:

(ما من مولود إلا ویولدُ علی الفطرة، فأبواه یهودانه، أو ی نصرانه، أو یمجسانه)

(نشته هیڅ یو پیدا کړی شوی مگر دهغه پیدایش په فطرت سره کیږي نو مور او پلار یې یا یهودی کړی یا نصرانی کړی یا یې مجوسی کړی) دا حدیث بخاری روایت کړی دی.

د عقل دلالت د الله په وجود:

دا مخلوقات مخکنی او ورستنی خلاصی نشته ددې څخه چې دا دی یو پیدا کونکی وجود ته راړونکی ونه لری ځکه دا کیدای نه شی چې دا مخلوقات دی خپل ځان پخپله وجود ته راوړی دا نشی کیدای چې خپل

ځان دی پخپله وجود ته راوړی ځکه یو شی د خپل
ځان خالق نشی کیدای ځکه چی مخکی د وجود څخه
دا پخپله نشته وو نو څنگه خالق شو؟

دا هم نشی کیدای چی صدفه (ناکھانه) دی خالق شی
ځکه د هر حادث دپاره محدث ضروری دی ځکه چی
وجود ته راوړل ددی مخلوقاتو په دی نا اشنا نظام سره
او په خورا ښه ترتیب سره رایو ځای کول او دی ته یو
قوی ربط ورکول د اسبابو او مسبباتو تر مینځ او ددی
کایناتو تر مینځ دا ټول هغه دی چی قطعاً دا خبره
ردوي چی ددی دپاره دی خالق صدفه (ناکھانه)
شی. ځکه چی صدفه پخپل اصل وجود کی په دی نظام
سره نه وه نو څرنگه به په پاتی کیدو کی او دیو حالت
څخه بل حالت ته تللو کی په دی نظام سره شی؟

هر کله چی داسی ثابتته نه شوه چی مخلوقات دی
د خپل ځان خالق شی او یا دی صدفه ددی خالق شی
نو دا خبره ثابتته شوه او متعینه شوه چی ددی عالم
د پاره موجد شته چی هغه الله تعالی دی او پالونکی
دی د ټول عالم.

په تحقیق سره الله تعالی دا عقلی او قطعی دلیل په سورت طورکې ذکر کړی:

(أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمْ الْخَالِقُونَ) [سورة الطور: 35]

(ایا دوی د الله تعالی نه بغير کوم بل شی پیدا کړي او که دوي پخپله ځانونه پیدا کړي) معلومه شوه چې ددوي خالق الله تعالی دی. دا وجه ده چې کله جبیر زوی د مطعم د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه واوریدل چې سورت طور یی لوسته او دی ایتونو ته راورسیده

(أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمْ الْخَالِقُونَ * أَمْ خَلَقُوا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

بَلْ لَا يُوقِنُونَ * أَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمْ الْمُصَيِّرُونَ) [سورة الطور: 35-37]

(ایا ددوی پیدایش د الله تعالی څخه غیر بل کوم شی کړی او که دوی پخپله د ځان پیدایش کړی او که دوی اسمانونه او ځمکه پیدا کړی داسی نه ده دوی یقین نه

لری ایا دوی سره ستا د رب خزانی دی او که دوی
ساتونکی دی)

جیبر په دغه ورځو کی مشرک وو ویی فرمایل:

(کاد قلبی أن یطیر، وذلك أول ما وقر الإيمان فی قلبی)

نژدی ده زما زړه والوزی او دا لمړۍ هغه شیبې وې چې
ایمان زما په زړه کې قرار ونيوه.

دا اثر امام بخاری جدا جدا ذکر کړی.

یو مثال به بیان کړو په هغی سره به ښه وضاحت وشي
چې تاته یو څوک ووايي چې یوه قلعه ده باغچه
ورڅخه چاپیره ده اوبه پکی بهیږی د فرشونو او کتونو
څخه ډکه ده په رنگا رنگ ډولونو ښایسته شوی دا
بنگله او دا کمال او دا جمال چی په دی کی دی دا
ټول پخپله وجود ته راغلي او یا تصادفي پیدا وو هیڅ
پیدا کونکی یی نشته خپله وجود ته راغلی په تلوار به
دا رد کړی او درواغ به یی وگنی او د بی عقلو خلکو
خبره به یی وگنی ایا جایز دی یو چا دپاره ددی نه پس
چی ووايي دا پراخه ابادی ځمکه،اسمان د ستورو نظام

او دا حالات او ددی دا نا اشنا څرگند نظام دا ټول
پخپله پیدا دی او یا صدفه یې خالق ووهیڅ وجود ته
راوړونکی نه لری؟

شرعی دلالت د الله په وجود:

ټول اسمانی کتابونه په دی غږیدلی او هغه احکام چی
دی کتابونو راوړی چی هغه مشتمل دی په مصلحت
د مخلوق او هغه اخبار چی دی کتابونو دکون باره کی
راوړی او واقعی دهغی ریښتینوالی گواهی ورکوی.

دلیل دی په دی چی دا خبرونه د رب د طرفه دی او
هغه قدرت لری په پیدا کولو د هغه شی چی د هغی
خبر یی ورکړی.

د حس دلیلونه د الله تعالی په وجود دوه قسمه دی:

یو د هغه دوو څخه:

۱- مونږ اورو او په سترگو یی گورو د بلونکو بلنه ورکول
او دفریاد کونکو فریاد ته رسیدل دا غوڅ دلیل دی
د الله تعالی په وجود باندی الله تعالی فرمایلی:

(وَنُوحًا إِذْ نَادَىٰ مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ) [سورة الأنبياء: 76]

(او نوح عليه الصلات والسلام چې کله اواز وکړ مخکې ددی نه الله وایې مونږ یې اواز قبول کړی.)

او الله تعالی فرمایلی:

(إِذِ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ) [سورة الأنفال: 9]

(کله چې تاسو فریاد وکړ الله مو فریاد قبول کړ.)

صحيح بخاری کې د انس رضی الله عنه څخه نقل دی
فرمایي:

(یوه بانډچي د جمعی په ورځ راغی په داسی حال کی چې نبی صلی الله علیه و سلم خطبه کوله ویی فرمایلی ای د الله رسوله مال هلاک شو اولاد وږی دی مونږ د پاره الله تعالی نه دعا وغواړه (د باران سوال وکړه) نبی علیه السلام دواړه لاسونه اوچت کړل او دعا یې وکړه د غرونو په شان وریخ را پیدا شوه نبی علیه السلام هماغسی په ممبر وو چې باران ځما په ږیره وریده ورپسی جمعی باندي هماغه بانډچي وفرمایلی یا د الله رسوله ابادی رنگی شوی مالونه هلاک شو مونږ

د پاره د الله تعالیٰ څخه دعا وغواړه نبي صلی الله علیه
وسلم خپل لاسونه اوچت کړل او ویی فرمایل:

(اللهم حوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا، فما يَشِيرُ إِلَى نَاحِيَةِ إِلَّا
انْفَرَجَتْ)

یا الله زمونږ څخه یی وپاړوه په مونږ یی مه وروه اشاره
به یی نه کوله یو طرف ته مگر وریځ به جدا کیدله. (

همیشه د دعاگانو قبلیدل یو بامشاهده ثابت کار دی
تر دی ورځی پوری د هغه چا دپاره چی په ریښتیا سره
الله پاک ته پناه وړونکی وی او دعا په شروطو او ادابو
سره وی.

دویمه وجه:

د پیغمبرانو معجزی چی چا بامشاهده لیدلی وی او یا
یی اوری دا غوڅ دلیل دی په وجود د لیردونکی ددی
پیغمبرانو چی هغه الله تعالیٰ دی ځکه دا معجزی
داسی کارونه دی چی د بشر د وسعی او طاقت څخه
وتلی کار دی. دا معجزی الله تعالیٰ جاری کوی
د پیغمبرانو دتایید او نصرت دپاره

ددې مثال معجزه د موسی علیه السلام کله چې الله تعالی ورته امر وکړ چې دا سمندر پخپله امسا ووهه نو په هغې کې دولس وچې لیاری جوړې شوی او د هغې په منځ کې اوبه د غرونو پشان پورته وختی الله تعالی فرمایي:

(فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ) [سورة الشعراء: 63]

(مونږ وحی وکړه موسی علیه السلام ته چې ووهه پخپله امسا دی دا سمندر جدا شو سمندر اوشوه هر یوه برخه د اوبو په شان د لوی غر.)

دویم مثال:

معجزه د موسی علیه السلام کله یې چې مړی ژوندی کول او د قبرونو څخه یې راویستل د الله په حکم الله تعالی د هغه باره کی فرمایلی:

(وَأَحْيِي الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ) [سورة آل عمران: 49]

(او کله چې تا مړی راویستل د الله په حکم)

دریم مثال:

د محمد صلی الله علیه وسلم معجزه کله چی قریشو د معجزی غوښتنه ورڅخه وکړه نبی علیه السلام سپورمی ته اشاره وکړه او هغه دوه ټوټی شوه او خلکو ولیدله دی باره الله تعالی فرمایي:

(اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَاَنْشَقَّ الْقَمَرُ * وَاِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ) [سورة القمر: 1-2]

(قیامت نیردی دی او سپورمی وچاوده که هر قسم معجزه دوی وگورې بیا هم اعراض کوی او وایی دا سحر دی محکم.)

دا محسوسی معجزی الله تعالی ښکاره کوی د خپلو پیغمبرانو د تایید د پاره او د هغوی د مدد د پاره دا غوڅ دلیل دی د الله تعالی په وجود باندی.

دویم د الله تعالی په ربوبیت ایمان: معنی یی دا ده یو الله تعالی رب دی شریک او مرستندویه نه لری

رب هغه چاته وایی چی څوک پیدایش کولی شی اختیار لری او فیصلی کوی بل خالق نشته بغیر د الله

تعالیٰ څخه اوبل مالک نشته بغير د هغه څخه او هيڅ يو کار نشته مگر د هغه په تصرف کې دی الله تعالیٰ فرمایي:

(أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ) [سورة الأعراف: 54]

(خبردار خاص د الله تعالیٰ د پاره دی پیدایش او خاص دهغه تصرف دی)

او فرمایلي یې دی:

(ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمُلْكُ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ مَا يَمْلِكُونَ مِنْ قِطْمِيرٍ) [سورة فاطر: 13]

(دا ستاسو الله ستاسو پالونکی دی اختیار ټول دده دی او چې تاسو ورته راوړسیري رامدد شی وایي د الله څخه غیر هغوی د خورما د هډوکي د پاسه دهغه پردی په اندازه اختیار هم نه لری.)

هیچاپه مخلوقاتو کې د الله دربویت څخه انکار نه دی کړی مگر مکابر او هغه څوک چې پخپله خبره هم باورنه لري لکه فرعون دا کار کړې خپل قوم ته یې وویل

(أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى) [سورة النازعات: 24]

(زه ستاسو اوچت رب یم)

لیکن دایې خپله هم نه باوروله الله تعالی فرمایلی:

(وَجَحَدُوا بِهَا وَاسْتَيْقَنَتْهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلْمًا وَعُلُوًّا)

[سورة النمل: 14]

(انکار یې وکړ د معجزو څخه سره د پوځ یقین د ظلم

او د لویې د وجه)

موسی-علیه الصلات والسلام-فرعون ته فرمایلی وو الله

تعالی یې مونږ ته حکایت کړی:

(لَقَدْ عَلِمْتَمَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبَّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
بَصَائِرَ وَإِنِّي لَأُظُنُّكَ يَا فِرْعَوْنُ مَثْبُورًا) [سورة الإسراء:

[102]

(وویل موسی-علیه الصلات والسلام-خاماخابیشکه ته

پوه یې چې نه دي نازل کړي دغه معجزې مگر رب

د اسمانونو او د ځمکې دلیلونه دي دپاره دښکاره کولو

دتوحید او یقینا زه گمان کوم په تاباندې ای فرعون د هلاک کړی شوی).

ددې وجې نه مشرکانو د الله په ربوبیت اقرار کولو سره ددې چې په الوهیت کې یې ورسره شرک کولو

(قُلْ لِّمَنِ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ * سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ * قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ * سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ * قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلَا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ * سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ) [سورة المؤمنون: 84-89].

(ورته ووايه د چا په اختيار کې ده ځمکه او څه چې پدې ځمکه کې دی که پوهه لري خاماڅا به جواب کې ووايي چې د الله په اختيار کې دي ورته ووايه ولی نصيحت نه قبلوي؟ ورته ووايه د چا په لاس کې پاچاهي د هر شي ده؟ او دا الله پناه ورکولی شي او دده په خلاف هيڅوک پناه نشي ورکولای که پوهه لري خاماڅا به جواب کې ووايي چې دا هر څه د الله په

اختیار کی دی ورته ووايه کوم ځای درباندي جادو
وکړای شوه)

او الله تعالی فرمایي:

(وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ خَلَقَهُنَّ
الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ) [سورة الزخرف: 9].

(که چيرته پوښتنه وکړي ددوی څخه چی چا پیدا کړي
اسمانونه او ځمکه قسم دی خا ما خا ضرور دضرور به
ووايي چی زورور او پوهه ذات پیدا کړي)

او الله تعالی فرمایلي:

(وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ)
[سورة الزخرف: 87].

(که ددوی څخه پوښتنه وکړي چی اسمانونه او ځمکه
چا پیدا کړي قسم دی خا ما خا به دوی ووايي چی الله
پیدا کړي نو کوم طرف ته دوی وړولای شو د حق
څخه)

د الله تعالی حکم شامل دی حکم کوني او حکم شرعي دواړو ته لکه څرنګه چې الله تعالی ددی کایناتو تدبیر کوی او د خپل حکمت دغوښتنی مطابق پکی فیصلی کوی دغه شان پکی فیصلی کوی د شریعت یعنی دعباداتو، احکامو او معاملاتو د خپل حکمت دغوښتنی مطابق.

پس هغه څوک چې د الله تعالی څخه په غیر بل قانون جوړونکی او فیصلی کونکی ومني په تحقیق سره دی انسان د الله تعالی سره شرک وکړ او صحیح ایمان یی ثابت نه کړ .

دریم د الله په الوهیت باندی ایمان:

معنی دا ده یواځی الله تعالی د عبادت حق لری او هیڅوک ورسره دی حق کی برخی والا نشته (الا له) د مألوه په معنی دی مألوه هغه چا ته ویل کیږی چی د هغه عبادت مینی او تعظیم سره سره کیږی یعنی هغه ورته لوی ښکاری او مینه ورسره لری. الله تعالی فرمایلی:

(وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ) [سورة
البقرة: 163]

(عبادت کړې شوی په حقه ستاسو د پاره عبادت کړی
شوی یو دی نشته ستا سودپاره مستحق دعبادت مگر
دغه ډیر او همیشه مهربان الله دی)
او الله تعالی فرمایلی:

(شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا
بِالْقِسْطِ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) [سورة آل عمران:
18]

(گواهی کوی الله تعالی یقینا دغه الله نشته لایق
دعبادت مگر هم دغه الله دی او ملائک او د علم
خاوندان هم داسی گواهی کوی پداسی حال کی چی دا
گواهی په انصاف ولاړه ده نشته لایق د عبادت مگر
الله چی زورور او حکمتونو والا دی)

هر هغه شی چی په الوهیت و نیول شی د الله تعالی
سره او عبادت یی کیدای شی د هغه بغیر د الله څخه
نو ددغه شی الوهیت باطل دی.الله تعالی فرمایلی:

ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ
الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ [سورة الحج: 62]

(دا په سبب ددی چی یقینا الله تعالی یواځی دده
عبادت کول حق دی او یقینا هغه الهه باطله چی د الله
نه بغیر یی عبادت کیږی هغه باطل دی او یقینا دغه
اوچت دی او لوی دی)

تش نوم ورکول په الهه سره د عبادت روا کولو حق نه
ورکوی. الله تعالی د لات، عزی او منات په باره کی
فرمایلی:

إِنَّ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ
بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ [سورة النجم: 23]

نه دی دا مگر تش نومونه دی چی تاسو او ستاسو
مشرانو ورکړی، الله تعالی په دی هیڅ دلیل نه دی
راپړلی)

د هود-علیه السلام- باره کی الله تعالی فرمایلی چی
خپل قوم ته یی ویلی ؤو:

(أَتَجَادُلُونَنِي فِي أَسْمَاءِ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ) [سورة الأعراف: 71]

(ایا تاسو ما سره جگړې کوي په هغه نومونو کې چې تاسو، او ستاسو مشرانو ورته ایښي الله تعالی ورباندې هیڅ دلیل نه دی رالیرلی)

دیوسف علیه السلام باره کی الله تعالی فرمایلی بیشکه یوسف علیه السلام هغه خپلو دوو ملگرو ته فرمایلی وؤ:

(أَأْرَبَابٌ مُتَّفَقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ * مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ) [سورة يوسف: 39، 40]

(ایا گڼ الهه بهتر دی او که یو الله زورور تاسو عبادت نه کوي بغير د الله څخه مکر د تش نومونو چې تاسو او ستاسو مشرانو ورته ایښي الله تعالی ورباندې هیڅ دلیل نه دی رالیرلی)

ددی وجی نه ټولو پیغمبرانو خپلو قومونو ته داسی وینا کړی ده

(اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ) [سورة الأعراف: 59]

(د یو الله عبادت کوی نشته ستاسو د پاره بغیر د الله
 څخه بل لایق د عبادت)

لیکن مشرکانو انکار کړی ؤو او د الله څخه بغیر نور
 الهه باطله یی نیولی ؤو او عبادت یی ورته کاوه او
 مدد یی ورڅخه غوښته او فریاد یی ورته کاوه په
 سختیو کی په تحقیق سره الله تعالی ددغه مشرکانو
 دا الهه باطله چی د الله سره یی نیولی ؤو په دوه عقلی
 دلایلو باطلوی:

اول دلیل: دغه آلهه باطله چی دی مشرکانو د الله تعالی
 سره نیولی ؤو پدی کی د الوهیت صفات نشته دا
 پخپله مخلوق دی پیدا کول نشی کولای څوک چی ورته
 عبادت کوی هغوی ته څه فائده نشی رسولای او د
 هغوی څخه څه ضرر لیری کولای نشی مالکان نه دی د
 مرگ او ژوند او د دوباره ژوندی کولو) الله تعالی
 فرمایلی

(وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ
وَلَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا
حَيَاةً وَلَا نُشُورًا) [سورة الفرقان: 3]

(ورته ووايه راوبلئ هغه الهه باطله چې تاسو ورباندي
گمان کاوه د الله نه بغير اختيار نه لري د ذري په مقدار
نه په اسمانونو کې او نه په ځمکه کې څه برخه لري)
اوالله تعالى فرمايلي:

(قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ
ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهِمَا مِنْ شَرْكَ
وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ * وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ
أُذِنَ لَهُ) [سورة سبأ: 22، 23]

(ووايه راوبلئ هغه کسان چې تاسو ورباندي گمان
کوي د الهه وپه غير د الله نه دوي واک نلري د ذري په
مقدار نه په اسمانونو کې او نه په ځمکه کې، اونشته
ددوي دپاره په ځمکه او اسمانونو کې څه برخه اونشته
دالله تعالى سره ددوي دطرفه څوک مرسته کوونکي).

او الله تعالى فرمایلی

(أَيُّشْرِكُونَ مَا لَّا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ * وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ) [سورة الأعراف: 191، 192]

(ایا دوی د الله تعالى سره داسی شی شریکوی چی هیخ شی نه شی پیدا کولای بلکه دوی پخپله مخلوق دی او توان نه لری چی ددوی مدد وکړی او نه د خپل ځان مدد کولی شی)

هر کله چی ددی الهه باطلو دا حال دی او بیا یی هم څوک عبادت کوی په کم عقلو کی غټ کم عقل دی او په باطل پرستو کی غټ باطل پرست دی .

دویم: مشرکانو ددی خبری اقرار کولو چی الله یواځی رب دی خالق دی پاچاهی دده په لاس کی ده دا الله پناه ورکولای شی او دده په خلاف هیچا ته څوک پناه نشی ورکولای ددی خبری د لوازماتو څخه دا هم وه چی څنگه یی په ربوبیت کی یو گڼی شریک ورسره نه منی پکار وه دغه شان چی په الوهیت کی هم ورسره شریک نه وای جوړ کړی. الله تعالى فرمایلی

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ
 قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ * الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ فَرَاشًا
 وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ
 الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أُندَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ
 [سورة البقرة: 21، 22]

(ای ټولو خلکو د خپل رب عبادت وکړئ هغه رب چې
 تاسو یې پیدا کړی یاست د ستاسو څخه مخکې یې هم
 پیدا کړی ددی دپاره چې ځان وژغورئ د الله د عذاب
 څخه، هغه رب چې ځمکه یې فرش گرځولې، اسمان یې
 چت گرځولې، د اسمان څخه اوبه راوړی د اوبو په
 سبب قسم قسم میوی راوباسی دپاره د خوراک ستاسو
 پس مه نیسئ د الله تعالی سره شریکان او تاسو
 پوهیږی چې دا کارونه یواځې الله کوی)

او فرمایلی یې دی

وَلَوْ أَنَّ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ
 [سورة الزخرف: 87]

(که چیرې ته ددوی څخه پوښتنه وکړی چې دا
 مخلوقات چا پیدا کړی قسم دی هر ورو به دوی

ووايي چې الله پيدا كړى پس كوم طرف ته واړولای
(شو)

او الله تعالى فرمايلى

(قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ
مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يَدْبُرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ
* قَدْ لَكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى
تُصْرَفُونَ) [سورة يونس: 31، 32]

(ورته ووايه څوك روزى دركوى د اسمان او ځمكى
څخه او څوك اختيارمند دى د غوگو او سترگو او څوك
راوباسى ژوندى د مړى څخه او مړى د ژوندى څخه او
څوك تدبير كوى د كار په خورا تاكيد سره به دوى
ووايي چى دا ټول كارونه يو الله كوى،ته ورته ووايه ايا
تاسود شرك الوهيت څخه ځان نه ژغورى ددى كارونو
كونكى ستاسو د پاره يو الله دى ستاسو پالونكى دى په
حقه پس نشته وروسته د حق څخه مگر گمراهى كوم
طرف ته واړولای شوى)

څلورم: د الله تعالی په نومونو او د هغه په صفتونو باندې ایمان:

هغه نومونه او صفتونه چې الله تعالی خپل ځان ته پخپل کتاب کې ثابت کړي وی او یا د هغه رسول صلی الله علیه وسلم په حدیثو کې هغه ته ثابت کړي وی دا نومونه او صفتونه الله تعالی ته ثابتول څرنگه چې د هغه د شان سره لایق او مناسب وی بغیر د تحریف او تعطیل څخه او بغیر د تکییف او تمثیل څخه الله تعالی فرمایلی:

(وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذُرُوا الَّذِينَ يُلْحَدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) [سورة الأعراف: 180]

(د الله تعالی د پاره بڼایسته نومونه دی په هغې یې رابلئ او پریردی هغه کسان چې د الله په نومونو کې کجرویې کوي ژر دی چې دوی ته د خپلو بدو عملونو جزاء ورکړای شي.)

او الله تعالی فرمایلی:

(لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ) [سورة الشورى: 11]

(د الله مثال نشته او الله اوریدونکی لیدونکی دی)

په دغه عقیده کې دوه طائفې بی لیاری شوی:

لمړې طائفه: (المعطله) دا هغه خلک دی چې د الله تعالی د نومونو او صفتونو څخه منکر دی او یا د ځنی نومونو او صفتونو څخه منکر دی پدې گمان کې چېری مونږ الله تعالی لره دغه نومونه یا صفتونه ثابت کړو بیا به تشبیه لازم شی یعنی الله تعالی به د مخلوق سره مشابه (ورته) شی. دا گمان باطل دی دڅو وجو نه چې ځینی یې په لاندې ډول دی:

اوله وجه: دا گمان مشتمل دی په باطلو لوازماتو باندې لکه تناقض (ټکر) د الله تعالی په کلام کې هغه پدې طریقه الله تعالی خپل ځان د پاره نومونه او صفتونه ثابت کړی او مثل یې د ځان څخه نفی کړی یعنی هیڅ شی الله لره مثل نشی کیدای اوس که چېری اثبات

دنومونو او صفتونو مستلزم شی تشبیه لره نو بیا خو د الله په کلام کی تناقض لازمیری او بیا خو د الله تعالی کلام ځینی ځینو نورو ته نسبت د درواغو کوی.

دویمه وجه: ددوه شیانو ورته والی په نوم یا صفت کی ددی څخه دا نه لازمیری چی دا دواړه دی ټول په ټوله یو د بل په شان شی مثال دوه کسان دی دواړه انسانان دی اوریدل کوی، لیدل کوی، خبری کوی ددی څخه دا لازمه نه شوه چی دا دواړه دی په انسانی معانیو کی په اوریدلو کی، لیدلو کی، خبرو کولو کی ټول په ټوله یو شان شی او همدا شان حیواناتو ته گوره د هغوی دپاره لاسونه دی، پنبی دی او سترگی دی ددی څخه دا نه لازمیری چی دوی په دغه اعضاو کی متفق دی نو ټول په ټوله ددوی لاسونه، پنبی او سترگی دی یو شانته شی.

هرکله چې بسکاره شو جدا والی د مخلوقاتو په مینځ کی په هغه نومونو او صفتونو کی چی دوی پکی متفق دی نو دا جداوالی خو د خالق او د مخلوق په مینځ کی ډیر واضح دی او ډیر لوی دی.

دویمه طائفه: المشبهه: دا هغه ډله ده چې الله تعالی لره نومونه او صفتونه ثابتوي پداسې طریقه چې الله تعالی د مخلوق سره مشابه کوي گمان کوي چې دنصوصو د دلالت غوښتنه همداسې ده ځکه الله تعالی د بندگانو سره په هغه څه خطاب کوي چې بندگان ورباندې پوه شي. دا گمان باطل دی په څو وجوهو سره چې ځینی یې دا دی:

اوله وجه: د الله تعالی مشابهت د مخلوق سره دا پخپله یو باطل کار دی عقل او شریعت دواړه ورته باطل وایي او دا امکان نه لري چې د قرآن او حدیث نصوص دی د یو باطل کار غوښتنه وکړي.

دویمه وجه: الله تعالی د بندگانو سره خطاب کوي په هغه څه چې دوی ورباندې پوه شي په اعتبار د اصلی معنی هر چې حقیقت د معنی دی هغه الله تعالی پخپل علم کی پټ ساتلی په هغه مسائلو کی کوم چې د الله تعالی د ذات او صفاتو سره تړاو لري. کله چې الله تعالی د خپل ځان د پاره اوریدل ثابت کړل چې الله اوری نو اوریدل د معنی په اعتبار سره معلوم دی چې

هغه د آوازونو راگیرول دی لیکن حقیقت د اوریدلو چی نسبت یی وشى الله تعالى ته دا بنده گانو ته معلوم نه دی ځکه حقیقت د اوریدلو د هر چا جدا جدا دی تردی چی په مخلوقاتو کی هم دا حقیقت فرق لری پس جداوالی په دغه حقیقت کی په مینځ د خالق او د مخلوق کی خو را زیات څرگند دی او خورا زیات لوی دی. کله چی الله تعالى خبر ورکړ د خپل ځان باره کی چی د عرش د پاسه دی استوی (د اصلی معنی په اعتبار سره معلومه ده لیکن حقیقت د استوی هغه استوی چی الله کړیده هغه معلومه نه ده په نسبت دالله تعالى په عرش باندی ځکه حقیقت د استوی دمخلوق په حق کی هم جدا جدا دی. په یو مضبوطه چوکی باندی استوی کول او دیو مست نفرت کونکی اوبس په پالان باندی استوی کول یو شانته نه دی نو هر کله چی د مخلوق په مینځ کی استوی کول یو شانته یو حقیقت نه لری نو جدا والی د استوی په مینځ د خالق او دمخلوق کی خورا زیات څرگند دی او خورا زیات لوی دی.

په الله تعالی ایمان راوړل پدغه طریقه چی مونږ یی بیان وکړ د مؤمنانو د پاره گټوری فائدی لری چی ځینی دهغی څخه دادی:

لمړی فائده: د الله تعالی یووالی به ورته ثابت شی پداسی طریقه چی د بل چا څخه به امید نه ساتی او د بل چا څخه به ویریری نه او د بل چا عبادت به نه کوی.

دویمه فائده: د الله تعالی سره به یی پوره مینه پیدا شی او د هغه لویی به ورمعلومه شی، دهغه د بنایسته نومونو او وچتو صفتونو د غوښتنی مطابق.

دریمه فائده: الله تعالی لره به خپله بندگی ثابتته کړی په کولو دهغه څه چی الله تعالی ورباندی امر کړی او په نه کولو د هغه څه چی الله تعالی ورڅخه ژغورنه کړی.

په ملائکو باندی ایمان:

ملائک د الله تعالی یو غیبی مخلوق دی د الله تعالی بندگی کوی د ربوبیت او د الوهیت هیڅ شی دوی سره

نشته. الله تعالى ددوی پیدایش دنور څخه کړی الله تعالى د خپل امر د پوره تابعداری پیرزوینه ورباندې کړی او د هغه د امر پرځای کولو طاقت یې ورکړی. الله تعالى فرمایي:

(وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا يَسْتَحْسِرُونَ * يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ) [سورة الأنبياء: 19،

[20

(او هغه ملائک چي د الله تعالى سره دي الله تعالى ته د بندگي کولو څخه ځان لوی نه گڼي او نه ستړي کيږي شپه او ورځ د الله پاکي وايي او نه سستېږي).

ملایک بي حده ډیردی شمیره یې هیچاته نه ده معلومه په غیردالله تعالى څخه بخاری اومسلم کې دانس-رضی الله عنه-په روایت دمعراج په قصه کې حدیث راغلیان النبي صلی الله علیه وسلم رفع له البيت المعمور في السماء، یصلی فیہ کلّ یوم سبعون ألف ملك، إذا خرجوا لم یعودوا إلیه آخر ما علیهم.

(بیشکه نبی- صلی الله علیه وسلم - ته بیت معمور وښودلی شوه او یازره ملایک په کې هره ورځ لمونځ کوي بیادې ملایکوته نوبت نه رسیږي تر قیامته پورې).

په ملایکو ایمان جوړول د څلورو شیانو منلو ته اړین دی:

۱= د ملایکوپه وجود ایمان لرل چې ملایک شته.

۲= دهغه ملایکوپه نوم باندې ایمان لرل د کوموچې مونږته په شریعت کې نوم معلوم دی لکه جبریل اود کوموچې نوم نه دی رامعلوم هغوي باندې اجمالی ایمان ضروري دی.

۳= د ملایکوچې کوم صفتونه مونږته په شریعت کې معلوم وي په هغې ایمان لرل لکه د جبریل باره کې نبی-صلی الله علیه وسلم- خبر ورکړی چې په هغه خپل اصلي شکل په کوم چې دهغه پیدایش شوی لیدلی وو شپږسوه وزرې یې درلودلې او ټولې کنارې د اسمان یې بندې کړې وې.

اوملايک دسړي په شکل هم ځان جوړولی شی دالله په حکم سره لکه داسی دجبریل دطرفه شوی کوم وخت چې الله تعالی مریم-عليها السلام-ته لیرلی وو

(فتمثل لها بشرًا سويًا) دیو برابر انسان په شکل یې هغې ته ځان جوړکړ.

اوکله چې نبی-صلی الله علیه وسلم-ته راغلی وو په داسی حال کې چې دخپلو ملگرو سره ناست وو د داسی یوسړی په صفت چې تکی سپینی جامی یې وي او تک تور ویښتان یې وو، دسفر اثار ور باندی نه لیدل کیده، هیچا هغه لره نه پیژنده، خپل ځنگنونه یې دنبی-صلی الله علیه وسلم-دځنگنونو سره ولگول اوخپل لاسونه یې په خپلو ورنونو کیښودل (دتحیات په شکل) او دنبی-صلی الله علیه وسلم - څخه یې

داسلام،ایمان،احسان،قیامت،اودهغې د نښو په باره کې پوښتنې وکړي، نبی-صلی الله علیه وسلم-ورته جوابونه ورکړل او ولاړ. همدا رنگه هغه ملايک چې الله تعالی ابراهیم، لوط-عليهما السلام-ته لیرلي وو هغوي هم دسړو په شکل کې وو.

۴= ددوي په عملونو باندې ایمان لرل هغه عملونه چې دوی یې اجراء کوي دالله تعالی په حکم لکه دالله تعالی پاکي ویل شپه او ورځ د الله تعالی عبادت او بنده گي کول بی له کومی ستریا اوسستی څخه.

او ډیر کړتی دبعضی ملایکو دپاره خاص کارونه وي: مثلاجبریل الله تعالی د وحی په استولو امین گرځولی دالله تعالی پیغامات دهغه دطرفه پیغمبرانو ته رسوي.

میکیل ده ته دباران او شینکیو کار سپارلی شوی. اسرافیل دشپیلۍ په وهلو موظف شوی دقیامت راوستلو په وخت کې او د مخلوقاتو دوباره ژوندی کولو په وخت کې. ملک الموت دمرگ په وخت کې د روحونو په اخستلو مکلف دی. مالک دجهنم د اور څوکیدار دی. او هغه ملایک چه په رحمونو کې به نطفو موظف شوی کله چې دیو انسان د مور په خیته کې څلور میاشتی پوره شی الله تعالی یو ملایک ورولیږي او د څلورو شیانو د لیکلو حکم ورته وکړي: رزق، عمل، اجل، نیک بخت یا بدبخت. هغه ملایک چې دبنده گانو دعملونو دلیکلو وظیفه ورکړل شوی

دهر انسان سره دوه ملایک دي یوه یې ښي طرف باندې ده او بله چپ طرف باندې. هغه ملایک چې کله قبرکې مړی کیښودل شي دهغوي څخه دپوښتنې کولو وظیفه ورسپارل شوی: دوه ملایک ورته راشی او پوښتنه ورڅخه کوي درب په باره کې او د دین په باره کې او د نبی په باره کې.

په ملایکو باندې ایمان لرل ډیرې ګټورې فائده لري:

لمړۍ: دالله تعالی لویې قدرت، پاچاهي انسان ته معلومه شي ځکه دمخلوق لویوالی دا د خالق لویوالی دی.

دویمه: دالله تعالی شکرکول پدی خبره چې دبنی ادم یې دومره لحاظ کړی چې په دوي یې ملایک درولې ددوي او د دوي دعملونو ساتنه کوي او دنورو ګټو خیرخواهی وو دپاره.

دریمه: کله چې دا ملایک دالله تعالی دومره فرمانبردار مخلوق دی په دی وجه ددوي سره مینه پیدا شی.

په تحقیق سره ځینو د کبرو زړونو والا د ملایکو د جسم څخه انکار کړیدی او وایې ملایک په مخلوقاتو کې د ننه پټ د خیر قوتونه دي. دا په حقیقت کې دقران، حدیث، او دمسلمانانو اجماع ته د درواغو نسبت کول دي.

الله تعالی فرمایې: (الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا أُولِي أَجْنَحَةٍ مِّمَّنِي وَثَلَاثَ رُبَاعٍ) [سورة فاطر: 1]

(ټول د الوهیت صفتونه خاص الله هغه ذات لره دي چې پیدا کوونکی د اسمانونو او د ځمکې دی او ملایک یې استازي گرځولې داسی ملایک چې د وزرو والا دی دوه دوه دري دري او څلور څلور)

اوالله تعالی فرمایې: (وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ يَتَوَقَّى الَّذِينَ كَفَرُوا الْمَلَائِكَةَ يَصْرَبُونَ وَجُوهُهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ) [سورة الأنفال: 50]

(که لیدلی وی تاكله چې روحونه اخلي ملایک د کافرانو څخه اووهی یې په مخونواوشاگانوباندی).

اوفرمایلی یې دي: (وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ
المَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنفُسَكُمُ)
[سورة الأنعام: 93]

(که لیدلی وی تا کله چې دا ظالمان د مرګ په سختیو کې
وي او ملايکوورته خپل لاسونه اوږده کړي وي او درېني
دپاره ورته وايي راوباسی دانفسونه مو).

اوفرمايي: (حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ
رَبِّكُمُ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ) [سورة سبأ: 23]

(تردی پوری کله چې ددوي د زړونو څخه هیبت لیری
شی وايي ستاسو رب څه فرمان صادر کړ؟ جواب کې
ووايي حق یې وویل او الله اوچت اولوي دی).

د جنتیانو باره کې راغلی:

(وَأَمْلَأْنَكُمْ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ * سَلَامٌ عَلَيْكُمْ
مَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ) [سورة الرعد: 23، 24]

اوملايک ورداخلېږي په دې جنتیانو دهرې دروازي
څخه اوورته وايي سلامتيا دې وي په تاسوپه دې وجه
چې تاسو صبرکړی اوبه انجام دې دکورپه لحاظ).

صحيح بخاری کې دابوهريره-رضی الله عنه-څخه
روایت دې هغه دنبی-صلی الله علیه وسلم-څخه
روایت کوي نبی-صلی الله علیه وسلم-فرمایلی:

(إذا أحب الله العبد نادى جبريل: إن الله يحب فلاناً
فأحبه؛ فيحبه جبريل، فينادي جبريل في أهل السماء: إن
الله يحب فلاناً فأحبه؛ فيحبه أهل السماء، ثم يوضع له
القبول في الأرض)

کله چې الله تعالی دیو بنده سره مینه وکړي جبریل ته
اوازو کړي بیشکه الله تعالی دفلانی سره مینه کوي ته
هم ورسره مینه وکړه، جبریل ورسره مینه وکړي
بیا جبریل اسمان والاوته اوازو کړي بیشکه الله تعالی

دفلاني سره مینه کړیده تاسوهم ورسه مینه وکړئ، داسمان والاورسره مینه وکړي بیادده دپاره په ځمکه کې هم دافرمان ومنلی شي).

په صحیح بخاري کې دهمدی ابوهریره-رضی الله عنه- څخه روایت دی ابوهریره وایي چې نبی صلی الله علیه وسلم - فرمایلي:

(إذا كان يوم الجمعة كان على كل باب من أبواب المسجد الملائكة يكتبون الأول فالأول، فإذا جلس الإمام؛ طووا الصحف، وجاءوا يستمعون الذكر)

(کله چې دجمعي ورځ شي دمسجد په هره دروازه کې ملایک ودریږي دشمیري په ترتیب سه راتلونکي لیکي کله چې امام کښيني (خطبه شروع کړي) هغوې خپلي دفتري راتولي کړي بیا راشي خطبې ته غوړ ونیسي).

دادقران اودحدیثو دلایل خوراروشانه دي په دی خبره کې چې ملایک جسم لري او دا یو معنوی طاقت نه دی لکه څنگه چې هغه د کړو زړونو والا ویلی دي. ددی دلایلو د غوښتنې په بنا مسلمانانو اجماع کړی ده.

په کتابونو ایمان لرل:

کتاب د کتاب جمع ده په معنی د لیکلی شوی، دلته د کتابونو څخه هغه کتابونه مراد دي کوم چې الله تعالی په خپلو پیغمبرانو نازل کړي، د مخلوق دلار ښوونې دپاره او په هغوي باندې رحم کولو دپاره او د دی دپاره چې مخلوق د دنیا او د اخرت نیکمرغۍ ته ورسېږي.

په کتابونو باندې ایمان راوړل څلورو شیانوته اړین دی:

۱:- په دی خبره ایمان چې ددی کتابونو راتلل د الله تعالی د طرفه ریښتیا دي.

۲:- ددی په نوم باندې ایمان لرل که مونږ ته یې نوم معلوم وي لکه قران په محمد-صلی الله علیه وسلم- نازل شوی، تورات په موسی -علیه الصلات والسلام- نازل شوی، انجیل په عیسی-علیه السلام- نازل شوی، زبور داوود-علیه السلام ته ورکړل شوی او د کوم چې راته نوم نه دی معلوم په هغې به اجمالی ایمان لرو.

۳:- دی کتابونو چې دکوم شی خبرورکړی دهغې تصدیق کول لکه دقران اخبار او دمخکینو کتابونو اخبار چې تحریف او بدلون په کې نه وی شوی.

۴:- هغه احکام چې منسوخ نه وي په هغې عمل کول، او په هغې خوشحالي کول او هغې ته غاړه ایښودل که په حکمت یې پوهیږو او که نه پوهیږو ټول مخکني کتابونه منسوخ شوي په قران عظیم شان سره، الله تعالی فرمایلی:

(وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّمًا عَلَيْهِ) [سورة المائدة: 48]

(مونږ رالیرلی تاته کتاب ای پیغمبره دپاره دښکاره کولو دحق په داسی حال کې چې تصدیق کوونکی دی دهغه کتابونو چې ددی څخه مخکی دي اودهغی دپاره ساتونکی دی)

یعنی به هغی فیصله کوونکی دی. بنا پر دی دمخکینو کتابونو په هیڅ یوحکم عمل کول روانه دی مگر هغه چې صحیح وي اوقران ور باندی تقریر کړی وي.

په کتابونو باندې ایمان خورا ګټورې فائده لري ځینې د هغې څخه:

۱:- په دې خبره پوهیدل چې الله تعالی د خپلوبنده ګانوڅومره لحاظ ساتلی چې د هر قوم دلار ښوونې دپاره یې هغوي ته کتاب رالیرلی.

۲:- په دې خبره پوهیدل چې دالله تعالی په دې خپل شریعت کې څومره حکمتونه دي، چې دهر قوم دحالاتو مطابق احکام رالیري.

الله تعالی فرمایلی:

(لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا) [سورة المائدة: 48]

(دهریو قوم دپاره مونږ د هغوي د احوالو سره مناسب شریعت اوپلنی پلنی تګ ليارې ګرځولي).

۳:- په دې ټولو کې د الله تعالی دنعمتونو شکر کول.

په پیغمبرانو ایمان لرل:

رسل جمع درسول ده په معنی دلیرلی شوې یعنی دیوشی په رسولولیرلی شوی. دلته ورڅخه مرادهغه انسان دی چې وحې ورته شوی وی دیوشریعت اودهغې درسولو حکم ورته شوی وی.

لمړی پیغمبر نوح - علیه السلام - دی او روستی پیغمبر محمد - صلی الله علیه وسلم - دی. الله تعالی فرمایلی:

(إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ)
[سورة النساء: 163]

(بیشکه مونږه تاته وحی کړې لکه څنگه موچې نوح - علیه السلام - ته وحی کړې وه اودهغه څخه مووروسته نورو پیغمبرانو ته کړې وه).

صحيح بخاری کې دانس - رضی الله عنه - څخه روایت کې دسفارش په باره کې چې کوم حدیث راغلی:

(ذکر أن الناس یأتون إلى آدم؛ لیشفع لهم، فیعتذر إلیهم ویقول: ائتوا نوحاً أول رسول بعثه الله)

(بیشکه نبی-صلی الله علیه وسلم-ددې خبرې یادداشت وکړ چې ادم -علیه الصلات والسلام-ته به خلک راشي چې زمونږ دپاره سفارش وکړه هغه به عذر وړاندې کړي اووبه وایي چې نوح علیه الصلات والسلام- ته ورشئ هغه کس دی چې الله لمړی پیغمبر لیرلی، ټول حدیث یې بیان کړی).

او الله تعالی دمحمد-صلی الله علیه وسلم-په هکله فرمایلي:

(مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ) [سورة الأحزاب]

(نه دی محمد-صلی الله علیه وسلم-په تاسوکې دهیڅ یوسړی پلارلیکن دالله پیغمبر دی اوپه ده پیغمبري پای ته رسیدلی).

نه دی خالی یو امت د یو پیغمبر څخه چې لیرلی وی الله تعالی دغه پیغمبر لره په یومستقل شریعت باندې دی قوم ته اونه هیڅ نبی چې وحی دی شوی وی دی نبی ته په یو شریعت مخکې دمحمد-صلی الله علیه

وسلم-څخه ددی دپاره چې دغه رسول یا نبی را تازه
کړي دغه شریعت لره. الله تعالی فرمایي:

(وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اِعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا
الطَّاغُوتَ) [سورة النحل: 36]

(قسم دی خاماڅپه تحقیق سره لیرلی مونږهرامت ته
پیغمبر، اوداڅخه یې ورته کړی چې دیوالله عبادت وکړی
اودغیرالله دبنده گۍ څخه ځان وژغوری).

اوفرمایلی یې دي: (وَإِنْ مِنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ)
[سورة فاطر: 36]

(نه دی هیڅ یوامت مگرتیرشوی په هغې کې یو
بیروونکی).

اوفرمایلی یې دی (إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ
يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا) [سورة
المائدة: 44]

(بیشکه مونږتورات نازل کړی په هغې کې هدايت
اورناره وه فیصلی به کولې په تورات باندي هغه

بیغمبرانو چې پوره غاړه ایښودونکي وو الله ته یعني فیصلې به یې کولې ديهودودپاره).

پیغمبران مخلوق دی انسانان دي دربویت یادالوهیت څه شی ورته ثابت نه دی، الله تعالی دخپل نبی محمد- صلی الله علیه وسلم- په باره کې فرمایلی چې دا دیغمبرانو سردار دی او دده شان د الله تعالی په نیزیه ټولوکې اوچت دی:

(قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَاسْتَكْتَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) [سورة الأعراف: 188]

(ووايه زه اختيار نه لرم دځان دپاره د فائدي جلبولو او نه دضرر دفع کولو مگر هغه څه چې الله تعالی یې وغواړی زما د پاره که چیری زه په پټو رازونو پوهیدلای هر و مرو به ما دخپل

ځان دپاره فائده زیاته کړی وای او ماته به هیڅ تکلیف نه وی رسیدلی، زه نه یم مکر یروونکي منکرینوته او

زیری ورکوونکې منونکو ته دهغه قوم دپاره چې باورکوي).

او الله تعالی فرمایلی: (قُلْ إِنِّي لَا أُمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا * قُلْ إِنِّي لَنْ يُجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا) [سورة الجن: 21، 22]

(ووايه بیشکه زه اختیارنه لرم ستاسو دپاره دضرر دفع کولو یا د هدایت کولو ووايه بیشکه هیچیری ماته پناهي نه شی راکولای دالله په مقابل کې هیڅوک او هیچیری زه نه شم پیدا کولای په غیر د الله څخه بل ځای دپناه نیولو).

او دا پیغمبران هغه څه احساسوی کوم څه چې عام انسانان احساسوی لکه ناروغتیا، مرگ، او د خوراک او څښاک ضرورت او داسی نور. الله تعالی دابراهیم-علیه الصلوات والسلام-باره کې فرمایلی کله چې هغه دخپل رب ستاینه کړی:

(وَالَّذِي هُوَ يُطْعَمُنِي وَيَسْقِينِي * وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِي * وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِي) [سورة الشعراء: 79، 81]

الله هغه ذات دی ماته خوراک اوخښاک راکوي، اوچې کله مریض شم هغه می روغوي او هغه ذات دی چې مرگ راباندی راوړي اودوباره ژوند).

او په تحقیق سره الله تعالی د دوي صفت کړی دی په بنده گی کولوکې الله لره په هغه اوچتو ځایونو د دوي او په دوی باندی دثنا په جریان کې.

الله تعالی دنوح علیه الصلات والسلام- باره کې فرمایلی: (إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا) [سورة الإسراء: 3]

(یقینا نوح-علیه السلام-شکرگزار بنده وو)

دمحمد-صلی الله علیه وسلم-باره کې یې فرمایلی:

(تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَى عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا) [سورة الفرقان: 1] (دبرکت والا هغه ذات دی چې په خپل بنده یې داسی کتاب نازل کړی چې دحق اوباطل په مینځ کې جدایی راوړي دی دپاره چې دمخلوقاتودپاره یره وونکې شي).

او د ابراهیم، اسحاق، یعقوب،-عليهم الصلات والسلام-
باره کې یې فرمایلی:

(وَأَذْكُرُ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولِي الْأَيْدِي
وَالْأَبْصَارِ * إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ *
وَأِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ) [سورة ص: 45،
[47]

(یادکړه بنده ګان زما ابراهیم، اسحاق او یعقوب
خاوندان د قوت و و په طاعت کې او خاوندان دبصیرت
و و په دین او علم کې او ما خاص کړی و و دوي لره په
داسې خصلت چې هیڅ ګډون ورسره نه و و او هغه
خصلت خالصه دادی چې همیشه دوي اخرت یادوي
او بېشکه دوي زمونږ په نیزخاما خا د صفت کړای شوی
او د غوره خلکو څخه و و).

او د عیسی زوی د مریم-عليهما الصلات والسلام- باره کې
یې فرمایلی:

(إِنَّ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ)
[سورة الزخرف: 59]

نه وو عیسی مگر یو بنده وو مونږ ور باندې انعام کړی وو او گرځولی وو مونږ هغه یوه نمونه دېني اسراييلو دپاره).

پیغمبرانوباندې ایمان لرل مشتمل دی په څلوروکارونو:

1- په دی خبره ایمان چې دوي دالله دطرفه حق پیغمبران وو چا چې دیوه د پیغمبرۍ څخه انکار وکړ بېشکه ده د ټولو پیغمبرانو څخه انکار وکړ لکه الله تعالی فرمایلی: (كَذَّبَتْ قَوْمُ نُوحٍ الْمُرْسَلِينَ) [سورة الشعراء: 105]

(نسبت ددرواغوکړی وودوی ټولوپیغمبرانوته)

الله تعالی دوي ټولوپیغمبرانوته ددرواغوپه نسبت کولوسره یادکړي اوحال داچې په دغه وخت کې هېڅ کوم بل پیغمبروجود نه درلوده. بنا پر دی نصاری هغه خلک دي چې محمد-صلی الله علیه وسلم-ته یې نسبت د درواغو کړی او د هغه تابعداری یې نه ده کړي نودوي نسبت ددرواغومسیح زوی دمريم ته هم وکړ او همدا رنگه د هغه تابعداری یې هم ونه کړه خاص کرعیسی زوی دمريم دی نصاراوته دمحمد-صلی الله علیه وسلم-د راتلو زیږی هم ورکړی وو، ددی زیږی

بله معنی نه وه مگر داچې بیشکه محمد-صلی الله علیه وسلم-دوي ته پیغمبر راځي او الله تعالی به دوي دده په وجه دگمراهۍ څخه وژغوري اودنیغي لیاری په طرف به یې روان کړی.

2-دکوم پیغمبرنوم چې مونږ ته معلوم وي دهغه په نوم باندی ایمان لرل لکه محمد، ابراهیم، موسی، عیسی، اونوح - علیهم الصلات والسلام- دا پنځه دکلک عزم خاوندان دي په پیغمبرانو کې، په تحقیق سره الله تعالی په قران کې ددوي یاداشت په دوه ځایوکې کړیدی سورت احزاب په دی قول دالله تعالی کې: (وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمَنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ) [سورة الأحزاب: 7]

(یادکړه هغه وخت چې اخیستی وه مونږه دپیغمبرانو څخه وعده مضبوطه او ستا څخه هم او د نوح، او ابراهیم، او موسی، او عیسی زوی دمریم، څخه هم).

اوپه سورت شوری کې په دې قول دالله تعالی کې:

(شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ) [سورة الشورى: 13]

(جوړ کړی یې دی ستاسو د پاره دین هغه چې وصیت یې کړی وو په هغې سره نوح-عليه السلام-ته او د هغه دین وحی مونږ تاته هم کړیده اوپه هغه دین مونږ ابراهیم، او موسی، او عیسی، ته هم وصیت کړی وو چې دروئ دغه غوره دین اونور دینونه مه جوړوئ).

3- پیغمبرانو چې دکوم شي خبر ورکړی وي او د هغې صحت ثابت شي په هغې باورکول.

4- عمل د محمد-صلى الله عليه وسلم-په شريعت باندی کول اوپه ده سره رسالت پای ته رسیدلی او دا د ټولو خلکو د پاره پیغمبر دی، الله تعالی فرمایلی: (فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيَسْلَمُوا تَسْلِيمًا) [سورة النساء: 65]

(نه ده داسې سستاپه رب می دی قسم وی ایمان والا نه شی جوړیدای تردی پوری چې په تاباندی فیصلې وکړي په هغه اختلافاتوکې چې ددوې په مینځ کې پیداکېږي اوبیادفیصی څخه وروسته په خپلوزرونوکې تنگوالی ونه مومي دهغه فیصلې په وجه چې تاورته کړیده اوغاره کېږدی دوي پوره غاړه ایښودل).

په پیغمبرانودایمان لرلومیوه دارې اوروښانه فائدي:

1- د الله تعالی په رحمت اود هغه په خصوصی رعایت به پوه شی چې په خپلوبنده گانویې کړی دی اودوي ته یې پیغمبران رالېږلې ددی دپاره چې دالله تعالی دلیاری ښودنه ورته وکړي او دا ورته په ډاگه کړی چې څرنگه دالله تعالی بنده گي وکړې ځکه یواځی انساني عقل دانه شي معلومولای.

2-دالله تعالی ددی عظیم شان نعمت شکر کول.

3- دپیغمبرانو سره مینه کول دهغوي احترام کول په هغوی باندي ښه ویل څنگه چې دهغوي دشان سره لایق وي،ځکه چې دالله تعالی پیغمبران دي،دالله تعالی عبادت یې په پوره طریقې سره کړیدی او د هغه

پیغامات یې خلکو ته رسولې، او دالله تعالی دبنده گانو یې پوره خیرخواهي کړیده.

بیشکه ډیرو عنادگرو د پیغمبرانو تکذیب کړی پدی غلط گمان چې البته دوی انسانان دی، الله تعالی دغه غلط گمان ددوی یادکړی اوباطل کړی یې دی به دی قول سره:

(وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَىٰ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا * قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَمْسُونَ مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا)
[سورة الإسراء: 94، 95]

(نه دی منع کړی خلکولره دایمان راوړلوڅخه کله چې دوی ته هدايت راغلی مگردی خبری ایا الله یوبشرپیغمبر رالیږی، ورته ووايه که چیری په ځمکه کې ملایک اوسیدلی نوخاماخابه مونږدوی ته دخپل طرفه ملایک پیغمبرلیږلی وای).

الله تعالی ددوی دغه غلط گمان باطل کړچې خاماخابه پیغمبر بشر وي ځکه چې دځمکې والاو ته لیږل شوی اود ځمکې والا بشر دی، او که بالفرض دځمکې

والاملايک وای نوهر و مروه ورته پیغمبرهم ملايک راستول شوی وای ددې دپاره چې یو جنس وای اوهمداشان الله تعالی دهغې خلکو حکایت کوی چاچې دپیغمبرانوتکذیب کړی ویلي یې وو:

إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنَا تُرِيدُونَ أَنْ تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأَتُونَا بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ * قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ [سورة إبراهيم: 10، 11]

(نه یې تاسو مگر بشر زمونږ په شان ایا تاسو غواړی چې بند کړئ مونږ لره دهغه الهه باطلو څخه چې همیشه یې بنده کی کړیده زمونږ مشرانو، راوړئ مونږ ته یو بښکاره مضبوط دلیل، پیغمبران ورته په جواب کې فرمایلي وو: نه یو مونږ مگر انسانان ستاسی په شان لیکن الله تعالی پیرزوینه کوي په رسالت وړکولوسره چاته یې چې وغواړي په بنده گانو خپلوکې، نه شوکولای چې تاسوته یوه فرمایشی معجزه راوړو مگر دالله په اجازه).

داخرت په ورځ ایمان لرل:

داخرت دورځي څخه مراد د قیامت ورځ ده دا هغه ورځ ده چې الله تعالی په کې ټول خلک د حساب اوبدلې ورکولو دپاره دوباره راژوندی کوي. وجه دنوم ایښودلويي په اخرت سره داده چې ددي څخه بله ددنیا ورځ نشته په داسې طریقي چې جنتیان به دجنت په کورونو کې قرار ونيسي او جهنمیان به په جهنم کې قرار ونيسي.

داخرت په ورځ ایمان لرل دري شيانوته مشتمل دی:

1- په دوباره ژوند باندې یقین کول چې دا دمرو را ژوندي کیدل دی په دویمه شپیلۍ سره به ټول خلک رب العالمین ته ودریږي پښې ابله، برېښې، ناسونته،

الله تعالی فرمایلی: (كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًّا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ) [سورة الأنبياء: 104]

(لکه څنګه چې مونږ اول پیدایش دانسانانو کړی دغه شان به یې دوباره هم راژوندي کړو، پوره کول ددې وعدې دي په مونږ یقینا مونږ کوونکي یودی کار لره).

دوباره ژوند رښتیا دی شته، قران، حدیث، دمسلمانانو اجماع ورباندې دلیل دی: الله تعالی فرمایلی: (ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ * ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ) [سورة المؤمنون: 15، 16]

(بیایقینا تاسو وروسته ددی پیدایش دنیایې څخه خاماخمه کیدونکي یاستی- بیایقینا تاسو به دقیامت په ورځ ژوندي راپورته کړای شئ).

اونبې-صلی الله علیه وسلم- فرمایلی: (یحشر الناس يوم القيامة حفاة عراة غرلاً)

(خلک به راجمع کړای شي دقیامت په ورځ پښې ابله ناسونت) متفق علیه.

دقیامت په اثبات باندې دمسلمانانو اجماع ده، او دادحکمت الهی غوښتنه هم ده حکمت هم داغواړی چې الله تعالی دی دمخلوقاتو دپاره دوباره ژوندمقرر کړي ددی دپاره چې الله تعالی بدلې ورکړي بنده گانوته په هغه څه باندې چې الله مکلف کړی وودوي دخپلو پیغمبرانو په ژبه.الله تعالی فرمایلی: (أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ) [سورة المؤمنون: 115]

(ایاگمان کوی تاسوچې بې شکه تاسومې بې هدفه پیداکړي یاستی اوبیشکه ستاسوواپسي به ماته ونه کړای شي).

اوخپل نبی ته الله تعالی فرمایلی: (إِنَّ الَّذِي قَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَادُّكَ إِلَيْ مَعَادٍ) [سورة القصص: 85]

بیشکه هغه ذات چې په تايي قران نازل کړی خاماخابه تادوباره ژوندته رسوي).

2- په حساب او په جزاباندې ایمان:

هربنده سره به دهغه په عمل حساب کیدای شی او د هغې مطابق سزابه ورکولای شي په دې باندې قران، حدیث او اجماع دمسلمانانو دلیل دی:

الله تعالی فرمایلی: (إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ * ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ) [سورة الغاشية: 25، 26]

(بیشکه مونږته ددوي راتگ دی او په مونږباندې ددوي سره حساب کول دي).

او الله تعالی فرمایلی دي (مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرٌ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) [سورة الأنعام: 160]

(چاچې یوه نیکې راوړه هغه لره لس چنده اجر دی او چاچې یوه بدې راوړه سزابه نه ورکول کېږي مگر د هغه بدۍ په اندازه او په دوي به هیڅ قسم ظلم نه شی کیدای).

والله تعالى فرمایلی: (وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ
الْقِيَامَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا

وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا
حَاسِبِينَ) [سورة الأنبياء: 47]

دقیامت په ورځ به د عدل تله کیږدو او په هیڅ نفس
به دزري به اندازه ظلم ونه شي اوکه داوري دداني په
مقدار عمل وي هغه به هم راوړو او پوره یومونږ
حساب کوونکي).

د عبدالله زوي د عمر-رضی الله عنهما-خخه روایت دی
بیشکه نبی-صلی الله علیه وسلم-فرمایلی: إن الله يذني
المؤمن؛ فيضع عليه كنفه - أي ستره - ويستره، فيقول:
أتعرف ذنب كذا؟ أتعرف ذنب كذا؟ فيقول: نعم، أي
رب، حتى إذا قَرَّرَهُ بذنوبه، ورأى أنه قد هلك؛ قال: قد
سترتها عليك في الدنيا، وأنا أغفرها لك اليوم؛ فيعطى
كتاب حسناته، وأما الكفار والمنافقون؛ فينادى بهم على
رؤوس الخلائق: هؤلاء الذين كذبوا على ربهم، ألا لعنة
الله على الظالمين)

(بیشکه الله تعالی به یومومن ځان ته رانږدې کړي او پرده به ورباندې واچوي او ورته به ووايي ایا د افلانی گناه دی یاده ده؟ ایا د افلانی گناه دی یاده ده؟ مومن به ووايي هو، ای زما زبه تردی چې پخپلو گناهونو اقرار وکړي او وگوري چې هلاک شوم نو الله تعالی به ورته ووايي په تحقیق سره ما پرده اچولې تاباندې په دنیا کې اونن ورځ مې درته دا گناهونه وبخښل د نیکو عملنامه به ورکړي او هر چې کافران او منافقان دي دمخلوقاتو په محضر کې به ورته اواز وکړای شی دا هغه خلک دي چې په خپل رب یې درواغ ویلی خبردار الله لعنت دی وي په ظالمانو) متفق علیه.

په یو صحیح حدیث کې د نبی-صلی الله علیه وسلم- څخه ثابت دي:

(أَنْ مِنْ هُمْ بِحَسَنَةٍ فَعَمَلُهَا؛ كَتَبَهَا اللَّهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضَعْفَ إِلَى أضعافٍ كَثِيرَةٍ، وَأَنْ مِنْ هُمْ بِسَيِّئَةٍ فَعَمَلُهَا؛ كَتَبَهَا اللَّهُ سَيِّئَةً وَاحِدَةً)

(بیشکه څوک چې د نیکې قصد وکړي او بیا یې په عمل کې راوړي ولیکي الله تعالی خپل ځان سره لس نیکې

تراوه سوه پورې بلکه ددی څخه په خوراډیر زیاتوالي اوڅوک چې دیوی بدی قصدو کړي اوبیایې په عمل کې راوړي ولیکي هغې لره الله تعالی په یوه بدی).

په تحقیق سره مسلمانانوپه دی باندی اجماع کړی ده چې حساب او جزا د اعمالو شته: او د اهم د حکمت الهي غوښتنه ده بیشکه الله تعالی کتابونه رالیږلی پیغمبران یې رالیږلی اوفرض کړی یې ده په بنده گانوچې دي پیغمبرانوخه راوړی هغه به منی اوپه کوم شی چې عمل واجب دی په هغې به عمل کوئ اوڅوک چې ددی سره معارضه کوی دهغوي سره یې قتال واجب کړی دهغوي وینی اولادونه ښځي اومالونه یې حلال کړی که چیری حساب اوجزاءپه عمل نه وای بیاخو دا ټول خاماخا عبث کاروو اوحکیم رب دعبت کارڅخه پاک دی په تحقیق سره الله تعالی دی ته اشاره کړی په دی قول کې: (فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ * فَلَنَقْضَنَّ عَلَيْهِمْ بِعِلْمٍ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ) [سورة الأعراف: 6، 7]

(قسم دی خاماخا زه به ضرورد ضرور پوښتنه وکړم دهغه کسانوڅخه چې پیغمبران ورته لېرل شوي اوقسم دی خاماخا ضرور د ضرور زه به دپیغمبرانو څخه هم پوښتنه وکړم اوقسم دی خاماخا زه به دوي ته په پوره پوهه سره بیان وکړم اومونږ غایب نه یو).

3- په جنت او جهنم باندې ایمان لرل:

جنت او جهنم د مخلوقاتو د همیشه او سید لوځای دی جنت د نعمتونو کور دی الله تعالی مومنانو متقیانو د پاره تیارکړی په کوم شي چې الله ایمان راوړل واجب کړی او په هغې یې ایمان راوړی وي اودالله اودرسول تابعداري یې کړی وی اخلاص کوونکي وي الله لره تابعداري کوونکي وی درسول الله، په جنت کې داسې نعمتونه دي چې سترگو لیدلي نه دي، غوږو اوریدلي نه دي اودیوانسان په سوچ او فکر کې چیرته تیرشوي نه دي. الله تعالی فرمایلی: (إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ * جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ) [سورة
البينة: 7، 8]

(بیشکه هغه کسان چې ایمان یې راوړی او عملونه یې
کړی دقران اوسنت مطابق داغوره په مخلوقاتوکې دی
دالله تعالی سره ددوي بدله جنتونه دهمیشگری دي
بهیږي به لاندی دبنگلویادونو دهغې څخه نهرونه
همیشه به وي په هغې کې همیشه الله به ددوي څخه
خوشحاله وي اودوي به دالله څخه خوشحاله وي داحال
به دهغه چاوي چې په دنیاکې دخپل رب څخه یږدلی
(وي)

اوالله تعالی فرمایلی: (فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّنْ
قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءِ مِمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ) [سورة السجدة: 17]

(نه دي معلوم هیڅ نفس ته هغه نعمتونه چې پټ
ساتلې شوې ددوي دپاره چې هغه دسترگوپخوالی دی
اوبدله ده دهغه عملونوکوم چې دوي همیشه په
دنیاکې کړي).

هرچې اوردی دادعذاب کوردی الله تعالی دهغه کافرانو
ظالمانو د پاره تیارکړی دی چې په الله تعالی یې کفر

کړیدی په دنیا کې په دې کې عبرتناک قسم قسم
عذابونه دي چې تصور ورڅخه عاجز دی. الله تعالی
فرمایلی: (وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ) [سورة آل
عمران: 131]

(دهغه اورڅخه وبیریرئ چې دکافرانو دپاره تیار شوی).

والله تعالی فرمایلی: (وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ
فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ
بِهِمْ سَرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي
الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا) [سورة الكهف: 29]

(بیشکه مونږ دظالمانو دپاره اور تیار کړی چې راگیر کړي به
وي دوې لره لمبوددی اورکه چیرې دوي فریاد دتندې
څخه کوي نوگرمی اوبه به ورکړای شي په شان دوپلی
شوی تامبې چې دمخونوغوښې به یې په کې راتوی شي
ډیر بدڅښل دي.

اوډیربدځای دورتگ دی جهنم).

والله تعالى فرمایلی: (إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا * خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَّا يَجِدُونَ وُلِيًّا وَلَا نَصِيرًا * يَوْمَ تَقَلَّبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَا لَيْتَنَا أَطَعْنَا اللَّهَ وَأَطَعْنَا الرَّسُولَ) [سورة الأحزاب: 64، 66]

(بیشکه الله تعالى کافران دخپل رحمت څخه لیری کړی اوگرم اوریې ورته تیارکړی همیشه به وي په دی کې همیشه نه به مومي دوست اونه کومکي په کومه ورځ چې اړولی رارولی شي مخونه ددوي په اورکې وایې به کاشکې افسوس چې دالله تابعداري موکړی وای په دنیاکې او د پیغمبر تابعداري موکړی وای).

داخرت په ورځ باندي ایمان لرلوسره ټول هغه څه تراولري چې دمرگ څخه وروسته مخې ته راځي:

1- په قبرکې امتحان: کله چې مړی په قبر کې دفن شي دهغه څخه درب، دین، اودنبي په باره کې پوښتني کولوته دقبرامتحان وایې. کلکوي الله ایمان والاڼه وینا مضبوطه اووایې: رب می الله دی، دین می اسلام دی، اونبي می محمد-صلی الله علیه وسلم-دی او اړوي

الله ظالمان نووایې کافران هاه هاه نه پوهیږم. اووایې منافقان اوواشکيان: نورنه پوهیږم دخلکو څخه مي يوشی اوریدلی ووهغه می وایه.

2-دقبرعذاب اونعمتونه: هرچې دقبرعذاب دی دا

د کافرانو، منافقانو، اوظالمانو د پاره دی،الله تعالی فرمایلی: (وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرَجُوا أَنفُسَكُمْ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ مِمَّا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَىٰ اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ) [سورة الأنعام: 93]

(که چیری ته وگوری کله چې داکافران دمرگ په سختیوکې وي او ملایکو ورته لاسونه اوږده کړی وي او ورته وایې: راوباسئ خپل روحونه نن ورځ تاسوته سزادرکولای شي په سپکوونکي عذاب سره په دې وجه چې همیشه به تاسوپه الله تعالی نامنا سبه ویناکوله اودالله تعالی دایتونوڅخه مولویي کوله).

والله تعالى دفرعون په باره کې فرمایلي: (النَّارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ) [سورة غافر: 46]

(سهار او ماښام- هميشه-ورباندې اور پيشکولای شي، او په هغه ورځ کله چې قيامت ودریږي وبه ويل شي داخل کړئ فرعونيان سخت عذاب ته).

په صحيح مسلم کې حديث دی زیدزوی دثابت دنبي- صلی الله عايه وسلم-خه نقل کړی نبي-صلى الله عليه وسلم-فرمایلي:

(فلولا أن لا تدافنوا؛ لدعوت الله أن يسمعكم من عذاب القبر الذي أسمع منه، ثم أقبل بوجهه؛ فقال: تعوذوا بالله من عذاب النار) قالوا: نعوذ بالله من عذاب النار، فقال: (تعوذوا بالله من عذاب القبر) ، قالوا: نعوذ بالله من عذاب القبر، قال: (تعوذوا بالله من الفتن، ما ظهر منها، وما بطن) ، قالوا: نعوذ بالله من الفتن ما ظهر منها وما بطن، قال: (تعوذوا بالله من فتنة الدجال) قالوا: نعوذ بالله من فتنة الدجال

(که چیرې دا یره نه وای چې بیا به تاسومړي نه دفن کوي خاماخابه ما د الله تعالیٰ څخه غوښتي وای چې تاسوته یې د قبر عذاب اورولای وی کوم چې زه اورم بیا مخامخ شواو ویې فرمایل: پناه وغواړئ په الله تعالیٰ د عذاب د اور څخه صاحبوو وفرمایل: مونږپناه غواړو په الله تعالیٰ باندې د عذاب د اور څخه، بیا نبی-صلی الله علیه وسلم-وفرمایل: پناه وغواړئ په الله تعالیٰ د عذاب قبر څخه. صاحبوو وفرمایل: پناه غواړوپه الله تعالیٰ باندې د عذاب قبر څخه بیا نبی-صلی الله علیه وسلم-وفرمایل: پناه وغواړئ په الله تعالیٰ باندې د ښکاره فتنو او د پټو فتنو صاحبوو وفرمایل: پناه غواړوپه الله تعالیٰ باندې د ښکاره فتنو او د پټو فتنو څخه، بیا نبی-صلی الله علیه وسلم-وفرمایل: پناه وغواړئ په الله تعالیٰ دفتني ددجال څخه، صاحبوو ویل: پناه غواړو په الله تعالیٰ دفتني ددجال څخه).

هر چې د قبر نعمتونه دی دا د ریښتینو مومنانو د پاره دي. الله تعالی فرمایلی: (إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبَّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشُرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ) [سورة فصلت: 30]

(بیشکه هغه کسانو چې داسې وینایې کړیده چې رب زمونږ الله دی اویایې ټول طاعتونه اداء کړی دي او ټول منهیات یې پرېښي دوي ته به ملایک د زنکدن په وخت کې راځي او ورته به داسې وایي څه موچې مخې ته راځي له هغې مه بیریرئ او هغه چې درڅخه پاتی کېږې هغې پسې مه غمژن کېږئ او خوشحالي وکړئ په هغه جنت چې تاسوسره یې وعده شوی ده).

او الله تعالی فرمایلی: (قُلُوا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُقُومَ * وَأَنْتُمْ حِينَتُمْ تَنْظُرُونَ * وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا تُبْصِرُونَ * قُلُوا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ * تَرْجِعُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ * فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُقْرَبِينَ * فَرَوْحٌ وَرِيحَانٌ وَجَنَّةٌ نَعِيمٌ) [سورة الواقعة: 83، 89]

(ولې نه ده کله چې روح مری ته ورسېږي اومخه یې ونیسئ، او تاسو ورته ښه گوری، او مونږ ډیر نږدې یو

ده ته ستاسو څخه لیکن تاسونه گوري دی ملایکو لره، نو ولې نه ده که چیرې تاسو نه یاست کمزوري چې راستون کړئ دغه روح لره که ریښتیني یاستي که چیرې وی دا روح والا د خورا ډیرو نږد و خلکوڅخه نو دده دپاره راحت دی اوخوږ رزق دی او جنت د نعمتونوڅخه ډک)

دسورت د اخره پورې. دبراءزوی دعازب-رضی الله عنه- څخه روایت دی بیشکه نبی-صلی الله علیه وسلم- فرمایلی دمومن باره کې، کله چې هغه دوه ملایکو ته جواب ورکړی په قبرکې :

(ینادي مناد من السماء: أن صدق عبدي، فأفرشوه من الجنة، وألبسوه من الجنة، وافتحوا له باباً إلى الجنة، قال: فيأتيه من روحها وطيبها، ويفسح له في قبره مدّاً بصره)

اوازوکړي یو اواز کوونکی چې رښتیا ویلی زما بنده دجنت فرش ورته وغوړوئ ، دجنت جامې ور واغوندئ او د جنت څخه ورته یوه دروازه پرانیزي نبی-صلی الله علیه وسلم-فرمایي چې ده ته د جنت هوا او

خوشبويي راځي او د سترگو نظر په اندازه ورته قبر کې پراخوالی کېږي)

احمد او ابوداود په یو اوږد حدیث کې روایت کړی.

داخرت په ورځ دایمان لرلو خوراګټوري فائدي دي ځینی یې دادي:

1- د طاعاتو سره شوق او د هغی د کولو حرص انسان کې پیدا کېږي په دغه ورځ دثواب په اومید.

2- دنافرمانیو څخه یږه کول دعذاب دیری دوجه اوپه دغه یږه خوشحالي کول.

3- په دی کې تسلی ده مومن ته په هغه څه چې دده څخه پاتی کېږي په مقابل دهغه نعمتونو او ثوابونو کې چې دایې اومید لري به اخرت کې.

په تحقیق سره ډیرو کافرانو انکار کړیدی د بعث بعد الموت څخه غلط گومان کوی چې دا ممکن نه دی، دا گومان باطل دي د بطلان لپاره یې دلیل شریعت حس او عقل دی.

هر چې شریعت دى الله تعالى فرمایلي:

(زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَىٰ اللَّهِ يَسِيرٌ) [سورة التغابن: 7]

(گومان کوی کافران چې هیچیری به دوی دوباره ژوندی نه کړی شی او وایه قسم دى وی زما په خپل رب خامخا به را ژوندي کولای شی تاسو بیا به خامخا تاسو خبرولې شی په هغه څه چې تاسو کړی په دنیا کې او دا کار په الله آسان دى).

په تحقیق سره ټول آسمانی کتابونه په دې متفق دى .

هر چې حس دى په تحقیق سره الله تعالى په دنیا کې خپلو بندگانو ته د مړو ژوندی کول خودلي په سورت بقره کئ یې د دې پنځه مثالونه بیان کړيدي :

لومړې مثال: د موسى عليه السلام قوم چې کله هغه ته اوويل: لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَىٰ اللَّهَ جَهْرَةً [سورة البقرة: 55]

(هیچیرې مونږ په تا باور نه کوو تر څو چې مونږ الله ښکاره اوگورو)

الله تعالی په دوئ باندې عقوبتا مرگ راوست او بیا یې را ژوندي کړل .

نو په دې باره کې الله تعالی بنی اسرائیلو ته خطاب کوي: (وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَى لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ *ثُمَّ بَعَثْنَاكُم مِّن بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) [سورة البقرة: 55، 56]

(یاد کړه هغه وخت چې ویلی وو تاسو یا موسی هیڅکله مونږ په تا باور نه کوو تر څو چې مونږ الله بنسکاره اوگورو پس ونیولئ تاسو یوې تیزې چیغې او تاسو لیدل، بیا الله راژوندي کړئ وروسته د مړه کیدلو ستاسو څخه، د دې دپاره چې شکر وکړئ) .

دویم مثال : د هغه وژل شوي باره کې چې په وژلو کې یې د بنی اسرائیلو اختلاف وو الله تعالی هغوي ته حکم وکړ چې یوه غوا ذبحه کړئ او د هغې یوه حصه په دې مړي ووهئ نو دا به خپل قاتل تاسو ته وښائی دې باره کې الله تعالی فرمایي:

(وَإِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا فَادَّارَأْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ مَّا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ * فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) [سورة البقرة: 72، 73]

(یاد کړه هغه وخت چې وواژه تاسو یو نفس بیا مو د هغه په وژلو کې اختلاف وکړ او الله ښکاره کونکې دې د هغه څه چې تاسو یې پټوئ پس وویل مونږ اووهئ دې مړي لره په یوه حصه د دغه غوا، دا رنگه الله تعالی مړي را ژوندي کوي او در ښایې تاسو ته دخپل قدرت نسبې د دې دپاره چې تاسو د عقل څخه کار واخلي).

دریم مثال : په قصه د هغه قوم کې چې هغوی د خپلو کورونو څخه وتلی وو په تېښته د مرگ د یرې او هغوي په زرگونو خلک وو الله تعالی ورباندې مرگ راوستې وو او بیا یې را ژوندي کړي وو.

دی باره کې الله تعالی فرمایي: (أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ) [سورة البقرة: 243]

(آیا ته نه یې خبر په حال د هغه کسانو چې وتلی وو د خپلو کورونو څخه د یرې د مرگ نه او په زرگونو خلک وو، اوویل: دوي ته الله تعالی مړه شی هغوی مړه شول، بیا الله را ژوندي کړل بيشکه الله تعالی خاوند د فضل دې په خلکو لیکن زیات خلک شکر نه کوي)

خلورم مثال : د هغه چا قصه چې یو کلي والا باندي تیریده او هغوي مړه وو ده بعیده وگنله چې دوی الله را ژوندي کړي الله په ده سل کاله مرگ راواسته بیا یې را ژوندي کړ.

په دې باره کې الله تعالی فرمایلي: (أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْبَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَذِهِ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِثَّةَ عَامٍ تَمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِثَّةَ عَامٍ فَنَظَرُ إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانظُرْ إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ وَانظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نَنشُرُهَا ثُمَّ نَكْسُوهَا لَحْمًا فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) [سورة البقرة: 259]

(او په شان د هغه چا چې تیریده په یو کلي باندې او هغه را پریوتې وو په خپلو چتونو هغه وویل: څنگه به الله تعالی دوي را ژوندي کړي پس له مرگه ، مړ کړ ده لره الله سل کاله بیا یې ژوندي را پورته کړ ورته ویې ویل: څومره وخت دې تیر کړې؟ هغه وویل: یوه ورځ یا څه حصه د ورځې الله تعالی ورته وویل: بلکه سل کاله دې تیر کړيدي خوراک څښاک ته دې وگوره هیڅ تغیر یې نه دې کړې خر ته دې وگوره د دې لپاره چې وگرځوو مونږ تالره نښه د خلکو دپاره او هډوکو ته یې وگوره چې څنگه یې په حرکت راولو او بیا غوښې ور اغوندو، هر کله چې ورته واضحه شوه وې ویل: زه پوهیږم چې بیشکه الله تعالی په هر شي قدرت لري).

پنځم مثال: قصه د ابراهیم علیه السلام ده کله یې چې الله تعالی ته سوال وکړ چې ماته را وښایه چې څه رنگه مړي ژوندي کوي الله تعالی ورته امر وکړ چې څلور مارغان حلال کړه او بیا یې جدا جدا برخې چار چاپیره غرونو باندې کیږده او بیا ورته آواز وکړه هغه مختلفې ټوټې به یو بل سره یوځای شي او ابراهیم ته به په منډه راشي، دې باره کې الله تعالی فرمایي:

(وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ أَرِنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ قَالَ أُولَٰئِكَ تُؤْمِنُ قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّيَطْمَئِنَّ قُلُوبِي قَالَ فَاخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ كُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَتَّبِعَنَّ سَعِيًّا وَاَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) [سورة البقرة: 260]

(او یاد کړه هغه وخت چې ویلي وو ابراهیم خپل رب ته چې ته څنګه دا مړي را ژوندي کوي؟ الله تعالی وویل: آیا ته یې نه باوره وي؟ هغه وویل: ولی نه زه یې باوره وم لیکن خپل باور زیاتوم الله تعالی وویل: څلور مارغان ونیسه او ټوټه ټوټه یې کړه ځان سره او بیا په هر غره باندې د دې یوه ټوټه کپړه ده بیا یې راوبله رابه شي تاته په منډه پوه شه بیشکه الله تعالی غالب دې حکمتونو والا دې).

دا پنځه حسې واقعي په دې دلیل دې چې مړي ژوندي کول کیدونکې کار دې او دې ته مخکې هم اشاره شوې وه په هغه معجزو کې چې الله تعالی ځوئ د مریم ته ورکړې وې یوه په کې مړي ژوندي کول او د قبرونو څخه را ویستل وو د الله تعالی په حکم سره .

او د عقل دلالت د دوه و وجو څخه دې :

لومړئ وجه :بیشکه الله تعالی پیدا کونکې دې د آسمان او د ځمکې او هغه څه چې په مینځ د دیو کې دي لومړې پیدایشت یې الله تعالی کړې او قانون دا دې چا چې یو شی د لومړي ځل دپاره جوړ کړې وي نو د دوباره جوړولو څخه یې عاجر نه وي، الله تعالی فرمایلي: (کَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْنا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ) [سورة الأنبياء: 104] (څرنگه چې مونږ شروع کړې دی اول پیدایشت دوباره یې هم پیدا کوو دا وعده پوره کول مونږ په ځان لازمه کړې بیشکه مونږ دې کار لره کونکي یو) .

او الله تعالی فرمایلي حکم کوی د رد په هغه چا باندې چې د دې زره زره شوو هډوکو د راژوندي کولو څخه انکار کوي: (قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنْشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ) [سورة يس: 79]

(اووايه را ژوندي به کړي دې لره هغه ذات چا یې چې لومړې پیدایشت کړيدې او هغه په هر مخلوق پوهه دې) .

دویمه وجه : دا ځمکه وچه او سپیره وه هیڅ شین بوټې ورسره نه وو ،الله تعالی ورباندې باران وکړ تازه زرغونه شوه هر قسم د نباتاتو بنایسته جوړې په کې پیدا شوې هغه ذات چې د دې ځمکې په زرغونولو قدرت لري هغه د مړو په را ژوندي کولو باندې هم قدرت لري .

الله تعالی فرمایي: (وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُحْيِي الْمَوْتَى إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) [سورة فصلت: 39]

(د الله تعالی د قدرتونو د نښو څخه بیشکه ته گورې ځمکه ذلیلله کله چې مونږ په دې باندې اوربست وکړو په حرکت راشي او زیات کړي شینکو لره یقینا هغه ذات چې دا ځمکه یې را تازه کړه خامخا ژوندي کوي دې مړو لره بیشکه الله تعالی په هر شي قدرت لري) .

او الله تعالی فرمایي: (وَنَزَّلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مَبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ * وَالنَّخْلَ بَاسْقَاتٍ لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ * رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلَدَةً مَيِّتًا كَذَلِكَ الْخُرُوجُ) [سورة ق: 9، 11]

(او مونږ را لیږو د آسمان د طرفه د خیر نه ډکې اوبه او په هغې باغونه شنه کوو او دانې لو کړې شوې او خورما اوږدې لرونکې د وگو یو دبل دپاسه دپاره د خوراک د بندگانو او ژوندی کوو په دغه اوبو هغه وچه ځمکه، دغه شان ستاسو راوتل به وي د قبرونو څخه) .

اوس په تحقیق سره بې لپاره شوې یو قوم د کړو زړونو والا د عذاب قبر او د هغې د نعمتونو څخه یې انکار کړیدې گومان کوي چې دا ناشونې کار دې وایې که دا قبر راوسپړو اوبه مومو چې مړې په هماغه حال پروت دې لکه څنگه چې مو ایښې وو او قبر نه پراخ شوې او نه تنگ شوې .

دا غلط گومان شریعت، حس او عقل ټولو باطل کړې، د شریعت دلایل په اثبات د عذاب قبر او نعیم قبر کې د آخرت په ورځ ایمان لرلو سره چې کوم شیان تړاو لري د هغې په (ب فقره) کې تیر شو .

په صحیح بخاري کې د ابن عباس رضی الله عنهما-څخه روایت دې فرمایي: (خرج النبي صلى الله عليه وسلم من بعض حيطان المدينة؛ فسمع صوت إنسانين يُعذبانِ في قبورهما) و ذکر الحديث، وفيه: (أن أحدهما كان لا يستتر من البول) وفي رواية: (من بوله) ، وأن الآخر كان يمشي بالنميمة)

(نبي صلى الله عليه وسلم د مدينې د بعض باغونو څخه راووت آواز يې واوړيد د دوه انسانانو چه عذابولې شو په خپلو قبرونو کې) حديث يې ذکر کړې او دا په کې دي (يو د دې دواړو څخه هغه انسان وو چې د خپلو رڼو امتيازو څخه يې ځان نه ساته او هر چې دا بل وو هغه چغلي کوله).

د حس دلالت :بیشکه یو بیده په خوب کې گوري چې یو پراخ شین ځای کې خوشحالی احساسوی او یا یو تنگ ډارونکي ځای کې درد او خفگان احساسوي او کله کله رابیداره شی د هغه خوب د لیدلو د وجې چې گوري په خپله کوټه کې په خپل فراش باندي څنگه چې بیده شوې وو هماغسې وي .

خوب د مرگ سره مشابه دې، ځکه ورته الله تعالی وفات ویلې الله تعالی فرمایلي: (اللَّهُ يَتَوَفَّى الْأَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا فَيُمْسِكُ الَّتِي قَضَىٰ عَلَيْهَا الْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْأُخْرَىٰ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى) [سورة الزمر: 42]

(الله تعالی نفسونه اخلي کله چې بيدېري هغه چې د مرگ فيصله ورباندې نه وي شوي په خوب کې پس نيسي هغه نفس چې فيصله د مرگ ورباندې شوې وي او خوشې کوي هغه نورو لره تر هغه نیتې معلومي پورې).

د عقل دلالت: بیشکه یو بیده کله رستیا د واقعي مطابق خوب گوري، ډیر کړتې نبی صلی الله علیه وسلم په خپل صحیح شکل سره وگوري، او چاچې نبی صلی الله علیه وسلم په خپل اصلی شکل ولیده دا حق دې کیدای شی، د دې سره سره هغه په خپله کوټه کې په خپله بستره پروت وي هغه څه یی چې لیدلي د هغې څخه خورا زیات ليري وي دا ټول څه چې دنیا کې کیدونکي دي آیا د آخرت په احوالو کې ناممکن دي؟ هرچې د دوي په کوم شي اعتماد دې هغه دا چې که

مونږ رابنکاره کړو نو مړې په هماغه حالت پروت وي په کوم حالت چې مونږ ایښې وو په قبر کې نه پراخوالې راغلې او نه تنگوالې .

د دې جواب په خو وجوهو سره دې ځینې یې دا دي :

د شریعت سره په ټکر کې داسې بیکاره شبهي اچول نه دی جایز که دغه معارض په دې خپلو شهبو مناسب سوچ وکړي هرو مرو به د دې شهباتو بطلان ور معلوم شي.

ویلې شوي : ډیر کړتې په یوه صحیح وینا باندې خلک عیب لگوي ، خو د دې عیب لگولو علت د دوي ناجوره فهم وي.

برزخي احوال دا د غیايي امور څخه دي حس یې نه شي راگیره ولې که حس یې ادراک کولای شوای بیا خو په غیبو باندې د ایمان فایده نه پاتې کیده او بیا خو په غیبو باور کونکې او دغیبو څخه انکار کونکې یو شانته کیدل .

د قبر عذاب او د قبر نعمتونه او د قبر پراخوالې او تنگوالې په دې خو مړي پوهیږي بل څوک ورباندې نه پوهیږي او دا په شان د هغه چا دې چې خوب گوري چې یو تنگ ډارونکي ځای کې دې یا پراخه ښایسته شین ځای کې دې د بل چا په نسبت سره په ده کې هیڅ تغیر نه معلومیږي په خپله کوټه کې په خپله بستره کې پروت دې .

په تحقیق سره نبی صلی الله علیه وسلم ته به وحی کیدې شوه په داسې حال کې چې د صحابه و په مینځ کې به وو نبی صلی الله علیه وسلم به وحی اوریدله او صحابه و به نه اوریدله او ډیر کړتې به ملائک د سړي په شکل کې ورسره خبرې کولې او صحابه و به ملائک نه لیدل او نه به یې خبرې اوریدلې .

یقینا د مخلوق ادراک محدود دې په هغه اندازه چې الله تعالی قدرت ورکړی دوي ته د ادراک کولو ، امکان نه لری چې د ټولو موجوداتو ادراک دې وکړي، اوه آسمانونه ، ځمکه او هغه څه چې په دې کې دي دا هر شی د الله تعالی پاکي او ثناء وایي حقیقي پاکي ، او

چې الله تعالی یې وغواړي کله کله یې مخلوق ته هم ور اوړوي ، سره د دې دا ټول زمونږ څخه پټ دي .

دې باره کې الله تعالی فرمایي: (تُسَبِّحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ) [سورة الإسراء: 44]

(پاکي وایي خاص الله تعالی لره اوه آسمانونه او ځمکه او هغه څه چې په دې کې دي ، او نه شته هېڅ شی مگر داالله تعالی پاکي وایي سره د ثنا د هغه لیکن تاسو د دوي په تسبیحاتو نه پوهیږئ) .

همدا شان شیطانان پیریان منډي وهي په ځمکه کې ځي را ځي په تحقیق سره نبی صلی الله علیه وسلم ته پیریان حاضر شوي وو د هغه قراءت ته یې غوږ ایښي وو او چوپ وو او بیا خپل قوم ته ولاړل هغوی یې وپیرول سره د دې چې پیریان زمونږ څخه پټ دي دې باره کې الله تعالی فرمایلي:

(يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكُم مِّنَ الْجَنَّةِ يَنزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْآتِهِمَا إِنَّهُ يَرَاكُمْ

هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ
أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ [سورة الأعراف: 27]

(يا د آدم اولاده فتنه کې دې وا نه چوي تاسو لره
شیطان لکه څنگه یې چې ستاسو مور او پلار د جنت
څخه راویستلي وو د دې دپاره چې وښايي هغوی ته د
هغوی عورتونه بیشکه دا شیطان تاسو گوري او د ده
قبيله هم تاسو گوري او تاسو دوی نه وینی بیشکه
مونږ شیطانان دوستان جوړ کړي د هغه کسانو چې
ایمان نه لري).

هر کله چې دا ثابته شوه چې مخلوق د ټولو موجوداتو
ادراک نه شي کولای نو دا نه دي جایز دوی لره چې
انکار وکړي د هغه غیبی امورو څخه چه په شریعت
کې ثابت دي او دوی یې ادراک نه شي کولای .

په قدر باندې ایمان لرل : القدر: د دال په زور باندې
د الله تعالی له طرفه د کائناتو اندازه کول د الله د علم
او د هغه د حکمت د غوښتنې مطابق د یته قدر وایی

په قدر باندې ایمان مشتمل دې په څلورو کارونو:

په دې خبره ایمان لرل چې هر شې ټوټل او یویو پخوا
د پخوا څخه د الله تعالی په علم کې وو برابره خبره ده
که دغه شیانو د الله تعالی د کارونو سره تړاو درلوده او
که د مخلوق د کارونو سره یی تړاو درلوده.

په دې خبره ایمان لرل چې الله تعالی دا خپل معلومات
په لوح محفوظ کې ولیکل د دې دوه و خبرو باره کې
الله تعالی فرمایي: (أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ) [سورة
الحج: 70]

(آیا ته نه پوهیږې ای مخاطبه په دې خبره چې بیشکه
الله تعالی پوهه دې په هغه څه چې په آسمان کې دي
او په هغه څه چې ځمکه کې دي یقینا دا ټول لیکلې
شوي دي او یقینا دا ټول په الله ډیر آسان دي) .

په صحیح مسلم کې د عبدالله زوی د عمرو زوی دعاص څخه روایت دې فرمایي: ما د رسول الله صلی الله علیه وسلم څخه اوریدلی چې ویل یی : (کتب الله مقادیر الخلائق قبل أن یخلق السموات والأرض بخمسين ألف سنة)

(د آسمانونو او ځمکو د پیدایشت څخه پنځوس زره کاله پخوا الله تعالی د مخلوقاتو اندازې لیکلي) .

ایمان لرل په دې خبره چه نه دي کاینات مگر د الله تعالی په اراده کې دي برابره خبره ده که دا کاینات د الله د کارونو سره تړاو لري او که د مخلوق د کارونو سره .

الله تعالی د هغه څه باره کې چې د هغه د کار سره تړاو لري فرمایي: (وَرَبِّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ) [سورة القصص: 68] (او ستا رب پیدا کوي هغه شي چې وی غواړي او غوره یی کړي) .

او فرمایي: (وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ) [سورة إبراهيم: 27]

(الله هغه څه کوي چې خوښه یې شي) .

او فرمایي: (هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ)

[سورة آل عمران: 6] (الله هغه ذات دې چه شکلونه درکوي تاسو ته په رحمونو کې څنگه یې چې خوښه شي) او هغه څه چې د مخلوق د کار سره تړاو لري دې باره کې فرمایي: (وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتَلُوكُمْ) [سورة النساء: 90] (که چېرې الله جبراً غوښتي وای خامخا به یې درباندي دشمن مسلط کړې وای او جنگ به یې در سره کړې وای).

او فرمایي: (وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ قَدْ رَهْمَ وَمَا يَفْتَرُونَ)

[سورة الأنعام: 112] (که چېرې جبراً الله غوښتي وای نو دوی به نه وی کړی هغه کار لره پس پرېږده دوی او هغه درواغ چې دوی یې جوړوي) .

په دې خبره ایمان لرل چې ټول کائنا د ذات، صفتونو او حرکتونو سره د الله مخلوق دي .

الله تعالی فرمایي: (اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ) [سورة الزمر: 62]

(الله تعالی د هر شی خالق دی او دا الله د هر شي ذموار دي) .

او فرمایي: (وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا) [سورة الفرقان: 2]

(او پیدا کړې الله هر شی او اندازه کړې یی دې په اندازه کولو)

او الله تعالی د ابراهیم علیه السلام په باره کې فرمایلي چې خپل قوم ته وایي: (وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ) [سورة الصافات: 96]

(الله تعالی تاسو هم پیدا کړي یاستی او ستاسو عملونه یی هم پیدا کړي دي) .

په قدر باندې ایمان لرل په دغه طریقه چې مونږ یې بیان وکړ منافي نه دې چې د بنده دپاره دې اراده وي او د هغه دپاره دې قدرت وي په خپلو اختیاري کارونو باندې ځکه شریعت مطهره او واقع دواړه د بنده دپاره د دې په اثبات باندې دلیل دې .

د شریعت دلیل: د ارادې او (مشيئه) باره کې الله تعالی فرمایي: (فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَآبًا) [سورة النبأ: 39]

(د چا چې خوښه وي خپل رب ته دې ځای د ورتګ ونیسي) .

او فرمایي: (فَأَتُوا حَرْثَكُمْ أَنِّي شِئْتُمْ) [سورة البقرة: 223]
(راتګ کوئ خپل فصل ته په کوم کیفیت مو چې خوښه وي) .

او د قدرت باره کې یې فرمایلي: (فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ
وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا) [سورة التغابن: 16]

(د الله څخه اوښکې د خپل توان او قدرت په اندازه او واورئ او تابعداري کوئ) .

او فرمایي: (لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ) [سورة البقرة: 286]

(الله بوج نه باروي په هېڅ نفس باندې مگر د هغه دتوان او قدرت مطابق، د دې نفس دپاره به اجر دهغه څه وي چې کړې یې دي او په ده به وبال د هغه څه وي چې کړې یې دي)-

د واقع دلیل: هر انسان پوهیږي چې بیشکه د ده قدرت او اراده دواړه شته او د دې دواړو په وجه کول او نه کول تر سره کوي او فرق کوي په مینځ ده هغه څه کې چې د ده په اراده تر سره کیږي لکه تلل او هغه څه چې په غیر د ده د ارادې څخه را مینځته کیږي لکه ریډل لیکن د بنده اراده او قدرت دواړه د الله تعالی په اراده او قدرت واقع کیږي دلیل ورباندې دا قول د الله تعالی دي: (لَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِيمَ * وَمَا تَشَاؤُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ) [سورة التکویر: 28، 29]

(د چا چې خوښه وي په تاسو کې چې ځان برابر کړي او ستاسو خوښه نه شی کیدای مگر چې الله یی وغواړي پالونکې د مخلوقاتو) .

ځکه دا ټوله دنیا د الله تعالی شتمني ده او د الله تعالی په شتمنی کې د الله د علم او ارادې څخه بهر هېڅ شی نه شته .

په قدر باندې ایمان لرل په دغه طریقه چه مونږ یی بیان وکړ دا یو بنده ته دلیل نه ورکوي په پریخودلو د واجباتو یا په کولو د گوناگونو بناء په دې چې څوک واجبات پریردي او یا گناهونه کوی او بیا په قدر دلیل نیسي دا دلیل نیول یی باطل دي د څو وجو څخه :

د الله تعالی د دې وینا د وجې: (سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّى ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ) [سورة الأنعام: 148]

(ژر دې وبه وایی مشرکان که چیرې الله غوښتی وای مونږ او زمونږ مشرانو به شرک نه وای کړای او نه به مو

هیڅ شی حرام کړې وای دغه رنگه درواغ ویلي وو هغه کسانو چې مخکې له دوي څخه وو تر دې چه و څکه هغوې عذاب زمونږ ، اووایه آیا تاسو سره څه دلیل شته چې ښکاره یی کړئ مونږ ته؟ تاسو نه یاست روان مگر گومان پسې او نا یاست تاسو مگر درواغ ویونکي) .

که چیرې د دوي په قدر باندې دلیل نیول سم وای الله تعالی به ورباندې خپل عذاب نه څکلو .

دا قول د الله تعالی: (رُّسُلًا مَّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا) [سورة النساء: 165]

(لیږلي مونږ پیغمبران ډیر په داسې حال کې چې زیږي ورکوني وو منونکو ته او بیرونکي وو نامنونکو لره، د دې دپاره چې د الله په وړاندې د دوي عذر پاتې نه شي روسته د پیغمبرانو د لیږلو څخه او دې الله زورور او حکمتونو والا).

که چیرې مخالفینو دپاره په قدر دلیل نیول صحیح وای نو د پیغمبرانو په لیږلو به نه وای نفی شوای څکه

د دوی مخالفت کول روسته د پیغمبرانو د لیرلو څخه هم د الله په قدر واقع شوي .

بخاري او مسلم او یوازی بخاري هم د علی بن ابی طالب څخه نقل کړي چې بیشکه نبی صلی الله علیه وسلم فرمایلی : (ما منکم من أحد إلا قد کتب مقعده من النار أو من الجنة)

(نه شته په تاسو کې هېڅ یو کس مگر په تحقیق سره لیکل شوي ځای د هغه په اور کې هم او په جنت کې هم)

د قوم څخه یو سړي اوویل: نو آیا په همدغې بروسه ونه کړو ای د الله رسوله ؟ نبی صلی الله علیه وسلم ورته وویل: یه ، عمل کوئ هر یو ته آسان کړي شویدی. بیا یی دا آیت ولوست : (فَأَمَّا مَنْ أُعْطِيَ وَاتَّقَى) [سورة الليل: 5] (پس هغه څوک چې ورکړه وکړي او د الله عذاب ته وقایه جوړه کړي).

او د مسلم لفظ داسې دي:

(فکل ميسر لما خلق له) (هر یو آسان کړې شويدي
هغه څه ته چې هغې ته یې پیدایشت شوې) ،

نبی صلی الله علیه وسلم په عمل کولو امر کړې او په
قدر باندې یې دتکیه کولو څخه ژغورنه وکړه.

بیشکه الله تعالی بنده ته امر او نهی کړی او نه یې دي
مکلف کړې مگر د هغه د توان او طاقت په اندازه ، الله
تعالی فرمایلی دي : (فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ) [سورة
التغابن: 16]

(د خپل توان په اندازه د الله څخه اوبیرېږې) .

او فرمایلي یې دي : (لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا)
[سورة البقرة: 286]

(الله تکلیف نه باروي په یو نفس مگر د هغه د توان
مطابق) .

که چیرې بنده مجبور وای د یو کار په کولو نو خامخا
به مکلف وای په هغه څه چې ده به یې توان نه لرې ،

او دا باطل کار وو د دې وجې نه چې د یو بنده څخه
 گناه وشي په ناپوهۍ سره او یا د نسیان د وجې او یا
 ورباندې زور وکړې شي په دې ټولو صورتونو کې دا
 گناهگار نه دی ځکه دا معذور دي.

قدر دا د الله تعالی پټ راز دی په دی څوک نه پوهیږي
 مگر وروسته د واقع کیدلو دمقدور څخه او وروسته د
 بنده د ارادې څخه هغه کارلره چې کوی یې دغه بنده
 په داسی حال کې چې وړاندیوالی کړی وي ارادی دده
 په کار کولو دده پس نه شوه اراده دده دغه کارلره
 مبني په علم دده دالله په قدرباندې پدغه وخت کې
 نفی شوه دلیل نیول دده دالله په قدر ځکه دلیل نه دی
 صحیح د یو شخص دپاره په هغه څه چې دهغې علم
 ده سره نه وي.

6-مونږ گورو یو انسان چې حرص کوي یه حصول
 دهغه څه چې دایې دخپل ځان دپاره د دنیا په کارونو
 کې مناسب گڼي تردی چې لاس ته یې راوړي اونه
 کږیږي ددغه کار څخه هغه څه ته چې دایې مناسب
 نه گڼي او بیا دلیل ونیسي په خپلو کږیدلو د الله په قدر

ایا ددی دواړو کارونو یو حیثیت نه دی؟ یو مثال سره به ددی ښه وضاحت وشي د یو انسان مخی ته دوه لیاري دي یوه داسې ښارته رسیدلې چې هلته گډوډي وژل، لوټمار، او دعزت سپکاوی، یره، لوکه ده، او دویمه ليار داسی یو کلی ته رسیدلی چې هلته نظام، امن، امان، پراخه ژوند، دنفسونو، عزتونو، مالونو، احترام کیږي په کومه یوه ليار به دا انسان درومي بیشکه دابه په دغه دویمه لیارځي کومه چې هغه کلي ته رسیدلي په کوم کې چې امن دی نظام دی د هیڅ عقل مند د پاره په هیڅ صورت کې ممکنه نه ده چې د هغه کلی په ليار دی روان شي په کوم کې چې گډوډي او یره ده اویادی دلیل په قدر ونیسي چې دا به ماته مقرره وه پس ولې د اخرت په کار کې داور په ليار روانیږی نه د جنت په ليار او دلیل په قدر نیسي چې دا ماته مقدره وه؟

بل مثال: یومریض دی چې دیودواء په خښلو ورته امر شوی او د هغه نفس یې نه غواړي او د هغه طعام د خوړلو څخه منع شوی چې ده ته ضرر رسوي هغه پریږدي اوحال دا چې دده نفس یې غواړي داټول هغه

څه دي چې دصحت موندلو او سلامتیا د پاره یې کوي، امکان نه لری چې دا دهغه دواء دڅښښلوڅخه ځان وژغوري او هغه طعام چې ده ته ضرر رسوي هغه خوړي او بیا په قدر باندې دلیل ونیسي، نوولې یو انسان هغه څه چې الله او د هغه رسول ورباندې دکولو امر کړی او دایې نه کوي او هغه چې الله او د هغه رسول ورڅخه ژغورنه کړې هغه کوي ، او بیا په قدر دلیل نیسي.؟

7-هغه څوک چې واجبات نه اداء کوي او نافرمانی، کوی او بیا وایې چې دا ماته لیکل شوي ، په قدر دلیل نیسي که چیرې په دغه انسان څوک ظلم زیاتی وکړې ، مال یې واخلي، یایې څه بله بی عزتي وکړي او بیا په قدر دلیل ونیسي او ورته ووايې چې وروره ما ولې ملامته کوي؟ زما د طرفه چې ستا کومه بی عزتي وشوه دا خو د الله تقدیروو، نو دغه انسان به دده دغه دلیل قبول نه کړي. عجیبه خبره ده په ده چې چا زیاتی وکړ او هغه په قدر دلیل ونیوه ده قبول نه کړ، او دا چې د الله تعالی د حقوقو څخه تجاوز کوي دخپل ځان دپاره په قدر دلیل نیسي.!

په قدرباندي دایمان لرلو گټورې فائدي دي ځيني دهغي څخه:

1-الله تعالی باندې اعتماداو تکیه کول د اسبابو د استعمالولو په وخت کې نه په نفس سبب باندې ځکه هر شی دالله تعالی په قدردي.

2-کله چې یوانسان ته مراد حاصل شي ځان ته به نه غره کېږي ځکه دا یو نعمت وو د الله تعالی دطرفه، په دی وجه چې ده ته یې دخیر او کامیابی اسباب مقررکړي وو او ځان ته غره کیدل د ده څخه ددغه نعمت شکریه هیروي.

3-سکون او نفسی راحت په سبب دهغه اقدارو د الله تعالی چې په ده روان دي،نو دا بیانته تنگیږي د یو محبوب شی په فوت کیدو سره او یا د یو مکروه شی په رسیدو سره، ځکه دا ټول دالله قدر دی هغه ذات چې دهغه دپاره پاچاهی ده د اسمانونو او ځمکې او دغه کار کیدونکې وو اوهیچایې مخه نه شوه نیولای دی باره کې الله تعالی فرمای:

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِّن قَبْلٍ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ * لَكَيْلًا تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ [سورة الحديد: 22، 23]

(نه رسيږي یو مصیبت په ځمکه کې اونه ستاسو په نفسونو کې مگر هغه لیکل شوی مخکې د پیدایش دهغې څخه بیشکه دا الله ته اسان دی، د دی دپاره چې تاسو غمجن نه شئ هغه څه پسی چې ستاسو څخه فوت کیږي اومست نه شئ په هغه نعمت چې الله تعالی درکړی او الله مینه نه کوي دهر متکبر او په نعمتونو باندی مستي کوونکو سره).

اونبی-صلی الله علیه وسلم- فرمایلی: (عجباً لأمر المؤمن إن أمره كله خير، وليس ذاك لأحد إلا للمؤمن، إن أصابته سرآء شكر؛ فكان خيراً له، وإن أصابته ضراء صبر؛ فكان خيراً له)

(دمسلمان کار ته تعجب دی بیشکه په هر کار کې دده خیردی، او د هیچا دپاره دانه ده مگر دا یواځې دمومن خصوصیت دی، که چیرې خوشحالی ورته

ورسپري او شکر ورباندې وکړي داهم دده دپاره خیردی، اوکه څه تکلیف ورته ورسپري اوصبر ورباندې وکړي نو دا هم ورته خیردی) دا حدیث مسلم روایت کړی.

په تحقیق سره د قدر باره کې دوه طایفې بی لیاری شوی یوه ددی دوو څخه جبریه ده:

داهغه خلک دي چې وایي: بنده مجبور دی په خپل کای کولو کې یې هیڅ قدرت او اراده نشته

دویمه طایفه قدریه ده: دا هغه خلک دي چې وایي: بنده په خپل کار کې ازاد دی دالله تعالی دقدرت او ارادې دده په کار کې هیڅ اثر نشته.

په دغه نظریه باندې رد د شریعت او د واقع د دلایلو په رڼاکې:

1- دشریعت دلیل: الله تعالی بنده لره خوښه او اراده ثابته کړی او ده ته یې دعمل نسبت کړیدی. الله تعالی فرمایلی: (مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ)

[سورة آل عمران: 152]

(ځینې په تاسوکې دنیاغواړی اوځینې په تاسوکې
اخرت غواړي)

او الله تعالی فرمایلی: (وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ شَاءَ
فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ
بِهِمْ سَرَادِقُهَا) [سورة الكهف: 29]

(اوووايه چې حق ستادرب د طرفه دی، دچاچې خوښه
وي ایمان دی راوړي اودچاچې خوښه وي کفردی
وکړي، بیشکه مونږ کافرانوته اورتیارکړی راگیربه کړي
دوي لره لمبي داوړ).

او الله تعالی فرمایلی: (مَنْ عَمَلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ
أَسَاءَ فَعَلِيَهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيدِ) [سورة فصلت: 46]

(چاچې دقران اوسنت مطابق عمل وکړفايده يې دخپل
ځان ده اوچاچې بدعمل وکړوبال يې په هغه دی، او نه
دی ستارب ظلم کوونکي په بنده)

2-دواقع دلیل: بیشکه هر انسان پیژنی فرق پخپلو
اختیاري کارونو کې هغه چې دایې ترسره کوي پخپلی
ارادی سره، لکه خوراک، څښاک، اخستل، خرڅول. او

هغه کارونه چې دده څخه په غیر دده د ارادې واقع کېږي لکه، لړزه د شدیدې تې، راغورځیدل. پس دغه انسان دا لمړي کارونه په خپله خوښه او اراده په غیر دکوم مجبوریت څخه کوي او په دې دویم قسم کارونوکې دده خوښه او اراده نشته کله چې واقع کیدل..

په دویمه طایفه (قدریه) شرعي او عقلي رد:

1- شرعي رد: الله تعالی دهرشی خالق دی، او هر شی په خپله اراده کیدونکی دی په تحقیق سره الله تعالی پخپل کتاب کې داخبره په ډاگه کړیده چې دبنده گانوکارونه د دوي په خوښه واقع کېږي. الله تعالی فرمایلي: (وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْتَتَلْنَا الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مَنْ بَعْدَ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْتَتَلُوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ) [سورة البقرة: 253] (که چیرې الله جبراغوستی وای قتال به یې نه وی کړی لیکن الله تعالی کوي هغه څه چې وی غواړي).

او الله تعالی فرمایلی:

(وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدَاهَا وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي
لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ) [سورة السجدة: 13]

(که چیرې جبراً مونږ غوښتی وای خاماڅا به مونږ هر
نفس ته هدایت کړی وای، زمونږ وینا ثابته شوې چې
خاماڅا به زه جهنم ډکوم د پیریانو او انسانانو څخه).

عقلي دلیل:

ټول کاینات دالله تعالی ملک دی او انسان ددی کون یو
جزء دی نو دا هم دالله تعالی ملک دی مملوک
اختیارنه لری چې دمالک په جایداد کې لاسوهنه وکړي
مگر د مالک په اجازه او د هغه په خوښه یې کولای
شي.

داسلامی عقیدې هدفونه:

هدف په لغت کې په دوه معانیوسره استعمالیږي

۱:- هغه نښه چې دویشتلو د پاره درول شوې وي هغې
ته هم هدف وایي.

۲- هر مقصدي کار ته هدف ويل کيږي. داسلامي عقیدې هدفونه يعنې دهغې مقصدونه اولاس ته راوړنې چې مرتب وي په عمل کولوسره نودغه هدفونه ډير او قسماقسم دي چې ځينی يې په لاندی ډول بيانيري:

1-الله تعالی ته په بنده گۍ کولوکې اخلاص، ځکه چې هغه خالق دی هيڅ شريک نلری نو لازمه ده چې دغه خالق مقصد وگرځولای شي او يواځې دده عبادت وکړای شي.

2-دسوچ فکر را ازادول دهغه ليونتوب او گډوډۍ څخه چې پيداشوې په هغه زړه کې چې خالي دی د دغه مقدسې عقیدې څخه، ددی وجه نه کوم زړه چې ددغه عقیدې څخه خالي وي ياخوبه هيڅ عقیده نه لری. صرف د محسوساتو بنده به وي او يا خو به په گمراهۍ او خرافاتو کې ليونتوب ته رسيدلې وي.

3-نفسی او فکري راحت، نفس فکر هيڅ قسم پريشانې نه احساسوی ځکه دا عقیده مومن خپل خالق ته رسوي، دهغه په ربوبيت او تدبير کولو، اوفيصله،

اوتشریح باندې خوشحاله وي، دهغه په قدر باندې دده زړه ته ارام او سکون راځي، اسلام ته یې سینه پراخېږي او د اسلام په مقابل کې بل بدیل نه لټوي.

4-د الله تعالیٰ په بندګۍ کې او د مخلوق سره په تعامل کې دده قصد او عمل د کجروۍ او انحراف څخه پاک وي، ځکه هغه چاچې په پیغمبرانو باندې دایمان راوړلو مضبوط بنیاد کینسوده چې مشتمل وي په پیروۍ کولو سره دپیغمبرانو دلیارې نو دغه انسان پخپل قصد او عمل کې د پوره سلامتیا خاوند دی.

5-کلکوالې او کوشن کول په کارونوکې:

نه بربادوی هیڅ فرصت دعمل صالح مګر د هغې څخه ګټه اخلي د ثواب په امید. اونه ګورې د ګناه یو ځای مګر د هغې څخه ډډه کوي دالله د عذاب دیري دوجه، ځکه چاچې په دوباره ژوند اوپه عملونو باندې سزا ورکولو سره خپل ایمان مضبوط کړ.

(وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ مِّمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ)
[سورة الأنعام: 132]

(د هر چا دپاره درجې دی د هغه د عملونو مطابق کوم یې چه کړيدي او نه دی ستا رب ناخبره دهغه عمل څخه چې دوي یې کوي).

اونبي-صلی الله علیه وسلم-په دغه مقصد هم په دنیا کې تیزې ورکړیده:

(المؤمن القوي خيرٌ وأحبُّ إلى الله من المؤمن الضعيف، وفي كل خير، احرص على ما ينفعك، واستعن بالله، ولا تعجز، وإن أصابك شيء فلا تقل: لو أني فعلت كذا كان كذا وكذا، ولكن قل: قدر الله وما شاء فعل؛ فإن (لو) تفتح عمل الشيطان)

(قوي ایمان والا بهتردی اوخوبس دی الله تعالی ته دکمزورې ایمان والاڅخه اوتولوکې خیرشته، هغه څه چې تاته گته رسوې په هغې حرص کوه اودالله څخه مرسته وغواړه اوکه چیرې تاته څه تکلیف ورسیرې مه وایه که دامې کړی وای نوداسی به شوې وای او داسې به شوې وای، لیکن ووايه: هرشي الله اندازه کړی او هغه

څه کیرې چې الله یې وغواړي بیشکه-لو-دشیطان لیار
پرانیزی) روایت یې امام مسلم کړی.

6- داعقیده یوپیاوړی امت جوړوي صفت به یې داوی
چې هر قیمتی او ارزانه ددی دین په کلکوالي خرجه
کوي او ددی دین ستنې به ورباندي کلکوي اوپه دغه
لیارکې چې ورته هرڅه رسیږې پروایې نه لري. دی باره
کې الله تعالی فرمایلي:

(إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا
وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ
الصَّادِقُونَ) [سورة الحجرات: 15]

(بیشکه هغه ایمان والا چې صحیح ایمان یې راوړی او
شک یې نه دی کړی او جهاد کوي پخپلو مالونو او
نفسونو د الله په لیارکې صرف هم دوي ریښتیني
مومنان دي).

7-د دنیا او اخرت سعادت ته دی رسوي که انفرادی
طور سره وي او که اجتماعي طور سره اوکه د ثوابونو او
عزتونو حاصلیدلو سره وي. دي باره کې الله تعالی
فرمایلي:

(مَنْ عَمَلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْتَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ)

[سورة النحل: 97]

(څوک چې د قران او سنت موافق عمل وکړي که نارینه وي او که ښځينه وي پداسی حال کې چې مومن وي، خاماڅا قسم دی مونږ به دوي ته مزیدار ژوند ورکړو، او خاماڅا قسم دی مونږ به دوي ته خایسته اجر د دوي د عملونو ورکړو).

داسلامی عقیدې دا یوڅو هدفونه وو الله څخه امید لرو چې مونږ او ټولو مسلمانانو کې پیدا شي.

Download From; Aghalibrary.com

Download From; Aghalibrary.com